14.993
4/4

Athenaeum
olvasótá

MENDÉS

Tavaszi
román

GÉSZS

IV. 4

N. M.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Lad. leg. 643. (41. szám)

AZ ATHENAEUM OLVASÓTÁRA.

KÖTELES PÉLDÁNY
A MAGY. NEMZETI MÚZEUM RÉSZÉRE

OSZK

TAVASZI ROMÁNC.

*

IRTA:

CATULLE MENDÈS.

FORDITOTTA:

MALONYAY DEZSŐ.

KÖTELES PÉLDÁNY
A MAGY. NEMZETI MÚZEUM RÉSZÉRE

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1896.

A M.N.MUZEUM KÖNYV-TÁRA

OSZK

14.993/414
2 I 25 446.

M.N.MÚZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomtatv. Növedéknapló
1896. év. 778. sz.

R
1965

Budapest. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

Milyen különös!

Az ismerős, egyszerü kis vidéki házak közt, melyek piros cserepes födeleikkel, apró ablakaikkal ott mosolyogtak rám a köves domboldalon, — nem találtam azt a Házat . . .

Ugyan hová lett? . . .

A többi mind ott volt, egyiket sem bontották le és ma is szakasztott olyanok, mint hajdan.

Talán már nem tudok ráismerni, talán már elfelejtettem? Hiszen olyan régen volt.

Oh igen! . . . Jól emlékszem rá, nagyon jól emlékszem.

Halvány lilaszinüre volt festve, a zsalugáterek szürkék voltak. A baloldalán két széles lépcső vezetett föl a kapujához és a kapu is hamvasszürke volt. Azt a kaput ritkán ha kinyitották. Az egyik ablakfélfán, a félig nyitott zsaluk alatt — mert ebben a déli világban örökké, még télen is, forrón süt a nap — egy kalitka lógott; a másik ablak párkányán pe-

dig, egy ragyogó fehér porcellán-ibrikben rendesen virágok voltak; tavaszkor kék buzavirág, nyáron liliom, később meg csinált virágbokrétában rózsák, tulipántok. A ház urnője lebontott kalapjáról néhány szál virágot, belehelyezte a fehér ibrikbe és októberben májusról álmodott.

És az uton, a két ablak előtt, négy alacsony almafa állott. Tömött lombjaik árnyékot hintettek az ablakokra.

Nem tudom miért, de valahányszor ezekre az almafákra gondolok — mindig, mindig virágköntösben báloznak ők. Nem emlékszem, hogy valaha gyümölcsöt láttam volna rajtuk.

Ez a kis gyümölcsös mindig egyforma volt — zöld és fehér, és a fehér rózsaszinbe pirult, — kivéve egy napot, az utolsó napot, amikor aztán se lomb, se virág nem maradt rajta, amikor egészen fekete lett és ágai megdermedtek.

Tehát azért nem ismertem én rá arra a házra!... Most értem már, — nincsenek többé előtte a virágzó almafák! Mekkora bánatot okozott az nekem, hogy elbusitott! Pedig hátha talán még jobban busitott volna, ha azonnal s mindent ugy találok ott, mint akkor régen? . . . De mégis, jobb szerettem volna . . . Olyan messziről jöttem, olyan messziről, annyi hosszu, haj! hosszu év után, — hogy még egyszer lássam . . .

Egy ötletem támadt.

Eszembe jutott, hogy a mi házunktól, mely a domb tulsó lejtőjén fekszik, ötszázhuszonöt lépésnyire

volt ez a ház. Igen, éppen ötszázhuszonöt lépésnyire! Már erre egész bizonyosan emlékszem. Hajdanában, mikor türelmetlenül kergettem az időt, mely olyan lassan mászott, — számtalanszor számlálgattam ott a lépéseket.

Tehát visszafordultam és visszamentem a mi hajdani lakásunkig és onnan indultam ujra, ugy mint akkoriban. Egy! kettő! három! négy: öt! hat! — és igy tovább. Néha megálltam, hogy lélekzetet vegyek! nincs már meg az az ifjukori egészséges tüdő, amely duzzadva szivta a levegőt, s nem fogyott ki belőle olyan hamar. Az ötszázhuszonötödik lépésnél, balloldalra fordulva, megálltam ... Ott kellett volna lennie a Háznak!

Nem volt ott.

Valami kis, idétlen, falusi csapszék állott a helyén. Vörhenyesre volt mázolva. Két szekeres ült a kapu előtti hosszu deszkaasztal mellett s hatalmas darabokat szelve barna kenyerükből, közönyösen falták mellé a nyers paradicsomot. Kissé odább, ott állottak a szekereik is.

Az én házam nincs sehol.

Akkor aztán igy okoskodtam:

— Majd fölépitem hát magam. Beföstöm halvány lilaszinüre, a félig nyitott zsaluk alá odaakasztom a madárkalitkát, a másik ablak párkányára odateszem a fehérporcellán ibriket, buzavirágot és liliomot és rózsákat rakok bele — és ismét látni fogom azt a halvány kis fejet, amint a kalitka felé tekint,

vagy amint virágai felé hajlik . . . És az almafákat is visszaültetem a ház elé és ujra virágozni fognak, virágozni egész addig a napig, az utolsóig, amikor aztán se lomb, se virág nem marad rajtuk, amikor minden fekete lesz . . .

I.

Amint igy letekintek emlékeim mély kutjába, lent, lent, egészen lent, ott látom magamat: — egy kis gyerek, kék bársony ruhában, csipkegallér van a vállain és szőke fürtök omlanak fejéről a csipkére.

Homlokomat a nagy kocsi ablakához szoritom s nézem, mint uszik vissza mellettem ez a hasonlithatatlan vidék, a fák, az ezüstös folyó, a pirosló gátak, a gátakon virágzó cserjés. A kerekek alatt csattog a kavics, a lovakon cseng a csengő s a kocsis nagyokat durrant az ostorával.

Majd meg az édesanyám ölében ébredek föl, soha nem látott idegen szobákban.

Néha borzongva látom azt a nagy hegyet ott a tulsó oldalon, a rengeteg viz tulsó partján, melyből lángok csaptak föl a magasba és füst gomolygott az égre, és bár nagyon messze volt, az ablakfüggönyön át rezgő, komor árnyakat vetett az asztal teritőjére, mely mellett mi ebédeltünk.

Szüleim elbeszélései révén egészitgettem ki kora gyermekségeim emlékeit.

Ők nagyon szerettek utazni s engem is ma-

gukkal vittek az országokat járó delizsáncokban. Néhány hónapot Nápoly közelében töltöttünk, szemben a Vezuvval, egy Capo di Montei villában; a Vezuv hintette azokat a rezgő komor árnyakat az asztalunkra.

Azután Toulon környékén telepedtünk meg, ott a köves domboldalon, egy nagy házban, melyet kert ölelt körül s a kertet magas, sűrü sövény szegte be. Ezt a házat *Pala-kastély*-nak nevezték el a vidéken, napfényben szikrázó kékes palafödeléről és *Rózsa-kastély*-nak is hivták, mert egy hosszu rózsa-allée vezetett az aranyozott külső rácskaputól a ház főkapujáig.

A házat nem találtam, de ez a kastély, ez megvolt épségben...

Örültem, hogy senki sem lakik benne.

Egy vén falusi ember viseli gondját, ő a kertész s ott lakik egy roskadozó viskóban, a kertben. A touloni kollégium vásárolta meg, vagy vette bérbe. Csütörtökön és vasárnap ebbe a szép kertbe hozzák sétálni, játszani, futkosni a diákokat. Vannak benne tornázó eszközök, hinták, nyujtók, a kroketnek és tennisnek is simitottak helyet.

Valóban örvendek, hogy gyerekeké ez a hely, ahol én gyermek voltam, — boldog gyerekeké, akik örvendenek és remélnek. Kivánom, hogy tartósabb legyen az örömük, mint volt az enyém.

Mennyi szépséges álmot álmodtam én itt. . . . Bár lenne a ti ébredéstek, édes kis testvéreim, kevésbbé szomoru!

II.

A saját dolgaimra is, meg egyebekre is már tisztábban emlékszem azon időponttól kezdve, midőn a Pala-kastélyban telepedtünk le. Körülbelül tiz esztendős lehettem akkor.

Atyámat olyannak látom, mint amilyen akkor volt, mint amilyen én vagyok most. Hű tükre vagyok én ma annak az édes, messze alaknak.

Nagyon szőke haja volt, puha és bársonyos, göndör fürtökben, — szőke szakála lágy gyürükben simult állára, mint a karikákba kunkorodott nyers selyem. Csak harminc éves korában nőtt ki a szakálla, mintha késlekedett volna a férfiassága. Arca kissé beesett és nagyon fehér volt; szemei sápadt kék agátként kereklettek szük, csaknem homoru homloka alatt, nézése lágy és tétovázó volt, merev, de kissé rémült, kissé kiduzzadó és ritkán hunyoritó, telve azzal a semmitmondó melankóliával, mely a birkaszemekben van. Koponyája egy csucsban magaslott össze a tarkó fölött.

Furcsa volt ez a csucsos fej, hullámzó arany fürteivel, nagy, szelid szemeivel s alatta a hizásnak induló, kis gömbölyü test! Kissé hasonlitott a bő bugyogójából kikandikáló clown fejéhez. Most, ha

tükör elé állok, akaratom ellenére elmosolyodom s apára gondolok.

Anyámra ugy emlékszem, mint a legimpozánsabb szépségre, kit valaha csak látnom adatott. Nem tudnám elképzelni egy királyné alakját anélkül, hogy anyám emléke belé ne vegyülne. Büszke, szép fekete haja ugy övezte fejét, mint egy méltóságos korona, tekintete parancsoló volt, mint egy uralkodóé, mozdulatai szélesek és méltóságosak, hangja ünnepies. Mindenhatónak és hasonlithatatlannak képzeltem őt, mikor suhogó selyem köntösben áthaladt a lépcsőházon, a szobákon. Egy kicsit tartózkodóvá is tett vele szemben királynői méltósága s uralkodói magatartása.

Inkább szerettem atyám közelében lenni, ki mindig olyan otthonias ruhában volt és szokásaiból, egész lényéből az otthon melege áradt, — aki nem olyan hangosan, de barátságos, vidám hangon szólott hozzám és szinte cirógatott nagy szelid szemeivel, mikor rám nézett.

Mindketten egyformán imádtak, ebben bizonyos vagyok, csak a módjuk volt különböző.

De különben meg is érdemeltem, hogy kényeztessenek, — olyan csinos gyerek voltam. Biz én még ma is bámulom magamat, ha ugy magamra gondolok.

Bájos kis arcom volt, szinte áttetsző, mint a porcellán, — ábrándos kék szemeim voltak, kisebbek, mint édesatyám szemei, — és hosszu, hosszu, lengő, aranyszőke fürtök omlottak vállaimra, csipke-

galléromra. Kék bársonyruhában járattak, amelyet egy csattos öv szoritott a derekamra; bugyogóm fehér posztóból volt s a térdemen a csat alól kék buggyok duzzadtak elő. A délutáni sétákon éppen olyan kékbársonyból volt a süvegem, mint amilyenből a ruhám, s baloldalára toll volt tüzve és gyöngyös násfa alája. Olyan lehettem, mint egy cirkuszbeli kis majom, egy nagyon szép kis majom.

Anyám cicomázott igy föl. Én voltam a királyasszony ékes kis dauphinje. Atyám meg persze helyben hagyta, büszke megelégedéssel nézegetett ilyenkor.

Bizonyára, ez a két lény, aki csak velem foglalkozott, csak én rám ügyelt, csak értem élt, — szeretete minden gyöngédségével elhalmozott, káprázatos diadalokat, pazar gazdagságot s minden elképzelhető dicsőséget szánt nekem, az egyetlennek.

Édesatyám, amint kezemet fogva, barangolt velem a mezőkön, gyakran meg-megállt, ragyogtak a szemei s onnan, az ő messze, csillogó álomvilágából mondott mesés jövendőt a fiának:

— Akkor pedig hálálkodva köszöni majd meg szolgálataidat a király és miután éppen férjhezadni való korban lesz a leánya, a szép hercegkisasszony...

Vagy pedig: — Szerencsére azonban te is ott voltál a sülyedő hajón és egy lángeszü ötlettel, melyet bámulva teljesitettek a mérnökök, megmentetted őket a halálos veszedelemből.

Vagy pedig: — Midőn a függöny legördült, Viktor Hugó, ki ott ült egy földszinti páholyban, lelkesen

fölállt és így kiáltott: — Nem, nem, magam se tudnék ilyen szépet irni! . . . .

Oh, szegény, édes, jó atyám!

A hercegkisasszony férjhez ment, meg is öregedett, gyerekei is vannak, de nem én vagyok az apjuk, — a hajó bizony mégis elsülyedt, — és alaposan kifütyölték az utolsó darabomat!

De te, drága ember, szerencsére már nem voltál ott. És talán lent, örök álmodban valósulni látod az én dicsőségemet . . . .

III.

Nem tudom már, hogy mi minden járhatott az eszemben abban az időben, hogy mire gondoltam. Talán semmire se gondoltam. Nagyon boldog voltam, öntudatlanul boldog, mint egy kényére hagyott kis állat, vagy mint egy szabadon, szépen fejlődő virág

Nagyon, nagyon boldog voltam.

Visszatekintve életem e korszakára, nagy ürességet látok, de ez az üresség tele van tiszta, ragyogó, bűbájos semmiségekkel. Az ártatlanság tárgytalan álmaiból fakadó gyönyörüség sejtelmei rezdülnek meg lelkemben.

Később, kissé növekedve, csakolyan boldog voltam, de ennek már okát is tudom adni.

Kisebbik testvére voltam az édesapámnak, mert gyerek volt ő is. Pompáson értett ezer meg ezer játékhoz s engem mindannyira megtanitott.

Csupa ötlet volt ő s magamtól soha ki nem találtam volna azt a sok szépet. Ami nekem tetszett, az neki is rendesen nagyon tetszett, igy aztán még jobban tudtunk örvendeni mindennek, amit együtt csináltunk.

Néha órákig elüldögéltünk a tornáclépcsőn és megfeszitett figyelemmel ugyancsak iparkodtunk, hogy egy-egy barackmagot laposra köszörüljünk. Dörzsöltük, dörzsöltük, egyszer az egyik oldalát, aztán a másikat, mig csak mindakét fele papirosvékonyra nem kopott. Hogy iparkodtunk! . . . Akkor aztán ügyesen kis lyukat kellett furni rá egy tűvel, aztán nagy gonddal, ezer óvatossággal ki kellett vájni a magját ugyancsak a tűvel, lassan, vigyázva, — nehéz volt azt kipiszkálni! Csak morzsánkint tudtuk kiszedni a két töredező magot, mennyi ügyesség, mennyi türelem kellett ehhez! . . . De amint szerencsésen kivájtuk, készen volt a fütyülő. Apa megtanitott rá, hogyan kell az ajkaim közé fogni, hogy ugy szóljon, mint a kenderike, vagy mint a pirók, vagy pedig mint a zöldike. Remek volt az! . . . Tudtuk vele utánozni a sebes madárszót, a lassut, a süvöltést, olyan pompásan, hogy édesanyánk, — igen, mindakettőnk édesanyja, a királyné, — az ablakhoz jött s ugyancsak jól lehordott bennünket.

Hirtelen bekaptuk a fütyülőt a szánkba, szinte megfuladtunk bele.

— De biztositlak, édes barátnőm, én igazán nem . . . — mondta édesapám.

Azt hiszem, ő is éppen ugy félt ilyenkor, mint én.

Volt még ezenkivül számtalan más játékunk, megannyihoz pompáson értett gyermekkedélyü apám. Bodzafa-puskákat gyártottunk, kiszedve a bodzaág belét s dugót kötve rá egy zsineggel; flottákat usztattunk a kőmedencében, a kut előtt, bükkfahánczsból csináltuk a hajót s ócska batiszt zsebkendőkből a vitorlákat. A zsebkendőket a mama almáriumából „csiptük“ el. Apa ugyancsak nyugtalanul leste a tornácon, hogy nem jön-e mama, mig én a szekrényt zsákmányoltam.

Soha kész játékot nem vásárolt nekem. Nem hiszem, hogy takarékosság vezette volna őt ebben, hanem azt hiszem, hogy — bizonyosan vagy olvasta Rousseau *Emile*-jét, vagy hallott róla, — már fiatal koromban bizonyos kézi ügyességre akart szoktatni, amelynek majd hasznát vegyem később.

Ügyes, finom ujjaival oktatott, hogyan kell kalitkát csinálni, hálót szőni, megtanitott a selyembogarak tenyésztésére s lett is nyolc-tiz selyemgubónk; kocsikat csináltunk kártyákból, cserebogarakat fogtunk eléjök s a fogat vigan robogott a nagy allé porondján. Paripáink néha felmondották a szolgálatot s tölrepültek a szekérrel a rózsabokrok közé, és pórul jártak az ágak közt, összetépték a tövisek az egész alkotmányt.

Mindannyiszor élénk örömet szereztek nekem ezek a játékok, amelyeket ugyanakkor komolyan is

vettem, mert hisz egyszersmind munka is volt ez és atyám is a lehető legkomolyabban vette.

Folyton jobban és jobban szerettem őt, elmésségét és ügyességét napról-napra jobban bámultam. Folyton együtt voltunk, egész nap s mindig valami ujabb és ujabb találmányon mesterkedtünk. Ha néha, elvétve, a városba kellett kisérnie anyámat valami látogatásra, nem tudtam hova lenni, amig oda volt, szomoruan, elhagyatva lődörögtem a kastélyban, a kertben, őt keresve mindenütt — és nem érdekelt semmi. Leültem a külső rácskapu mellé a küszöbre és lestem, hogy merről jön. Ugy dobogott a szivem, ugy szorult a mellem s meg-megeredtek a könyeim . . . Amint meghallottam a domb tulsó oldalán kapaszkodó kocsi ismerős dübörgését, azonnal futottam elébük, boldogan ugrálva és tapsolva.

IV.

Legbüszkébb emlékeim egyike az, amikor vadász-sólymokat tanitottunk be.

Miután néhány napig azokat a régi könyveket bujta édesapám, melyekben az erre vonatkozó gyakorlati utasitások vannak, bement a városba, a vásárra s hozott egy pacsirtavadászó sólymot, egy közönséges sólymot és egy pettyes karvalyt.

Azután megkereszteltük őket: az egyik sólymot Tibériusnak, a másikat Galbának, a karvalyt Commodusnak. Igy kezdett atyám a római históriára tanitani.

Biz az nem ment minden vesződség nélkül, mig a mama szekrényéből „szerzett“ ócska vásznakból és istentudja honnan keritett drótokkal megalkottuk madaraink vadász-sisakjait. Valahonnan kerültek a mulatsághoz piros keztyüink is. Hirtelen levettük növendékeink fejéről a sisakot, s igy, piroskeztyüs kézzel adtunk nekik nyers hust.

Később, mikor majd teljesen be lesznek idomitva, el-elcsipnek a levegőben egy-egy kis madarat, fürjet vagy pacsirtát, — és szépen vissza fognak szállani a feléjük nyujtott piroskeztyüs kézre . . .

De Tiberius és Commodus elunta a mulatságot, felfordultak szegények, mielőtt nevelésük be lett volna fejezve. A szárnyuk alatt támadt valami rossz betegség, hasztalan fürösztöttük őket szitált homokban: elpusztultak.

Csak Galba maradt épségben.

Lassankint annyira haladtunk vele, hogy végre elhatároztuk, hogy no most — megpróbáljuk egész komolyan a sólyomvadászatot.

Ünnepies reggel volt az.

Bőr-ujjas volt rajtam. Süvegem mellé toll volt tüzve — egyik elhunyt madarunk szárnyából. — Szótlanul ballagtam atyám oldala mellett, ki maga is szótalan volt. Óvatosan emeltem a vér-piros keztyüs kezemen gubbasztó sólymot, melynek fejét a vadász-sisak födte. Csinos kis vadász-apród lehettem!

Leértünk a domb alatt elterülő sikságra.

Ott atyám átvette tőlem tanitványunkat, a

sólymot, a saját kezére ültette — engem tiz lépésnyivel odébb állitott s vártuk, hogy valami kis madár kerüljön a láthatárra.

Időnkint utasitásokat adott nekem:

— Jól ügyelj! Amint Galba elcsipi a madarat, te fölemeled keztyüs kezedet!

— Igen, igen!

Végtelenül büszke voltam. Most valami nagy, nagy, dicsőséges dolog fog történni.

Egy pintyőke repült el fölöttünk.

Atyám hirtelen leemelte a sólyom fejéről a sisakot, a madár megrázkódott. Fölborzalta a tollait és azonnal észrevette a magasban repülő kis állatot. Mint a nyil egyenesen, szédítő gyorsasággal suhant utána. Megragadta csőrével és karmaival.

— Na, most! — kiáltotta atyám.

Előre rohantam, kinyujtottam a piros keztyüt és lélekszakadva visitottam:

— Galba! Galba!

Lehet, hogy szélsebesen rohantam előre, vagy talán nagyon hangosan kiáltottam a sólyom után? Nem tudom, de a sólyom mintha habozott volna csőrében prédájával . . .

— Galba! Galba!

Ekkor elbocsátotta a kis pintyet s az csőréből a földre hullott, de ő maga nekivágott a levegőnek, egy szarvasbogár után, amely ott lebegett fölötte, a kéklő magasban.

Még hallottam, hogy cseng a csengő rajta.

A bátor kis szarvasbogár meg se rémült, a sólyom elsuhant alatta, mint egy karcsu nyil. Még egy darabig hallottam, hogy cseng a csengő rajta... Azután nem hallottam semmit: hang, madár, nyomtalanul eltünt előlünk.

Ilyen szomoruan végződött egyetlen vadászatunk.

Sirva fakadtam, piroskeztyüs kezembe temettem arcomat, és nagyon, nagyon szerencsétlen voltam.

Atyám is nagyon levert lett, talán attól is tartott, hogy ez a kudarc megingatja föltétlen bizalmamat.

— Nézd csak — szólt hozzám vigasztalólag s fölvette a földről a sebesült pintyőkét. A tollai véresek voltak. Azonnal abba hagytam a sirást, kezembe vettem a kis madarat, cirógattam, megcsókoltam. Reszkető ujjaim közt magához tért, összeszedte magát és szerencsésen, gyorsan elröpült.

Reménylem, hogy hamarosan behegedtek sebei.

Midőn hazaértünk, már vártak bennünket a reggelihez. Rá se gondoltam többé a madárra, se a nagyra, se a kicsinyre, — a szobalány mondta, hogy olyasmi lesz reggeli után, amit én nagyon szeretek: — édes mandulával, narancsvirággal és citromizzel kevert pompás csemege.

V.

Időközben atyám megtanitott irni s olvasni. Nyolc éves voltam ekkor.

A kérdés az volt, hogy beadjanak a kollégiumba.

Anyám talán még beleegyezett volna, bár jól estek neki a bókok, amelyekkel mindannyiszor elhalmozták, valahányszor sétálni vitt a Lafayette-ligetbe, ahol néha-néha sétahangversenyeket adtak. Csodálták szőke fürteimet és szép bársony ruhám sem maradt hatás nélkül. De atyám, aki semmit sem tanult a kollégiumban, idegenkedve, sőt néha haragosan gondolt vissza ott töltött éveire; ugy beszélt nekem róla, mint egy nagy, hideg kaszárnyáról, ahol kora hajnalban irgalmatlan dobszóval riasztják föl a diákokat, akik menten sorba állanak s ugy egyenkint járulnak egy kosár elé, amelyből mindenik egy-egy darab száraz kenyeret kap reggelire.

Elhatározták, hogy engem otthon fognak neveltetni.

A touloni fakultás egyik tanárának ajánlatára egy uj ember került a Pala-kastélyba, *Firmin Tardieu* ur, hogy nevelésemet elkövesse. O orvos volt, de betegre soha se tudott szert tenni. Olyan javakorabeli ember volt biz ő már.

Derék ember volt.

Édes, jó Firmin ur! .... Ő okozta életem egyik legnagyobb keserüségét, — nem akkor, gyermekkoromban, mert hisz olyan szelid, gyöngéd volt hozzám kis koromban, — de most, nemrég, meglett, vénülő szivemet keseritette meg.

Tizenkét esztendőt töltöttünk együtt; nap-nap után együtt tanultunk, együtt sétáltunk, egyazon családi asztal mellett ettünk, ágyunk egymás mellett állott ugyanabban a szobában, — annyi gyöngéd gonddal gyomlálgatta hibáimat, annyi melegséggel ápolt a jóra, — lelkesen bátoritott, midőn fakadni kezdtek lelkem első müvészi vágyai, óvatosan táplálta becsvágyamat — olyan korán és büszkén bizott eljövendő dicsőségemben. — — Most, egy negyed század multán is forró szeretettel, hálásan, lelkem minden melegével gondoltam reá és látni szerettem volna a mult évben, hogy még egyszer megöleljem. Hisz már nagyon öreg lehet, ne váljunk el ugy, hogy legalább még egyszer, utoljára ne lássuk egymást ... Tartozom neki ezzel és magamnak is örömem telik majd benne ...

Elhatároztam, hogy felkeresem.

Ott lakik lent, délen.

Egyik könyvemnek volt a multkor valami sikere, mely olyan volt, mintha csakugyan kezdődnék az a sokat emlegetett dicsőség ... Igy talán kevésbbé talál majd méltatlannak a vérmes reményekre, melyeket hajdan kis növendéke iránt táplált. Milyen boldog lesz majd, ha látja, hogy jól vagyok, emberlett belőlem ...

Szinte könyezve gondoltam az örömre, melyet majd a találkozás pillanatában szerzünk egymásnak.

Nem értesitettem szándékomról, meg akartam lepni őt.

Tiz perccel megérkezésem után látogatására indultam a hotelból s ugyancsak siettem. Hisz nem lesz nehéz ráakadni Firmin ur lakására, tudtam a cimét.

A véletlen is segitségemre volt.

Alig értem az utcára, hát ott látom a főtér arkádjai alatt, ahol a piacot tartották, az én öreg mesteremet. Ügyelgett a kofák közt föl s alá, amint azt a jó vidékiek szokták. Jóllehet nagyon összeesett, meggörnyedt, szemei pirosak voltak, szürke borosta lepte be az arcát, — egy pillanatig sem kételkedtem, hogy ő az, és futottam feléje.

— Firmin ur! Firmin ur!

Nem öleltem ugyan meg, mint azt előre terveztem, mert azt hittem, hogy nem ismer rám. De boldogan, reszketve nyujtottam neki mindakét kezemet.

Rám nézett, közönyösen, iszonyu közönyösen.

Hát csakugyan, nem tudja, hogy ki vagyok. Persze! . . . Hova lett az a fiatal suhanc, akit ő ismert . . .

— Én vagyok! Tudja, én!

— Igen, igen, tudom . . .

Mégis megismert s igy szólt:

— És . . . hát hogy van . . . Jól, ugy-e jól?

Kezet szoritott velem, mintha tegnap este látott volna utoljára. Egy kicsit mosolygott is, mint ahogy az alkalmatlan látogatóknak szoktunk mosolyogni. Azután azt kérdezte:

— Édes anyja ő nagysága jól van? És édes atyja is?

Hátráltam egy lépést. Milyen messze maradt tőlem.

— Tehát itt van . . . Meddig marad? . . .

— Csak egy napig.

— Csak egy napig . . . Szép, szép . . .

Azután többet nem is beszéltünk.

Ime, mivé tette ezt a jó, melegszivü, barátságos, önfeláldozó embert, ki egykor annyira szeretett — a kor és a kisvárosi elszigetelt élet, a mindig egyforma, vihar és remény nélkül való élet.

Egy langyos kézszoritással bucsuzott és ott hagyott, ment az utjára, lassan meg-megrogyó lépésekkel.

— Igaz, — szólt vissza még egyszer — ha nem utazik olyan hamar, valamelyik nap eljöhetne hozzám reggelizni . . .

Befordult az arkádok alá, megállt egy piros esernyő alatt üldögélő kofa előtt, azután egy másik előtt.

Olyan hideget éreztem a mellemben, mintha egy darab jeget tett volna valaki a szivem helyére.

VI.

Milyen gyöngéden szeretett gyermekkoromban! Szegény ördög, a lakásán és ennivalóján kivül alig keresett egyebet a Pala-kastélyban — de azt hiszem,

mégse cserélt volna jobb, jövedelmezőbb állással, csakhogy velünk maradhasson.

Mindarra megtanitott, amit ő tudott, — nem sok volt az, annyi bizonyos.

Szerencsére, a latinhoz mint hajdani jezsuita növendék, pompásan értett. Neki köszönhetem, hogy olyan korán megértettem és szerettem Horatiust, akiért ő is rajongott, meg Virgiliust, akitől ha hangosan olvasott, a gyönyörüség könyei peregtek szemeiből.

Atyám azonban a Firmin ur megérkezése utáni első hetekben szomoru volt, sőt néha dühös. Már az bizonyos, hogy féltékeny volt az uj mesteremre, ki lelkesitett, szidott, tanitott, — lelket adott nekem.

Oh, ha édes apám eleget tudott volna!... Ha ő lehetett volna a tanitómesterem!...

Hogy azonban igy is együtt maradhassunk, ő is tanulni kezdte mindazt, amit én. Firmin urnak két tanitványa volt: papa és én.

Egymás mellett ültünk a leckeórák alatt, ugyanazt tanulva mindaketten. A föladatokat is megcsináltuk mindketten. És Firmin ur igazságos volt: annak adta a jobb kalkulust, aki jobban sikerült dolgozatot készitett.

Atyám lassanként belenyugodott a helyzetbe és földerült. Büszkén csillogtak a szemei, amikor az én dolgozatomban kevesebb hiba volt, mint az övében.

Igy nőttem napról-napra, kényeztetett az egész ház. Egy kicsit el is rontottak; a mesterem örökké

magasztalt, atyám gyerekesen és szenvedélyesen szeretett, anyámat meg valóságosan elbájolta, mikor végigsétálva az allén, a polgártársak hüledezve magasztalták kis bársonykabátomra omló aranyszőke fürteimet. Igen, elkényeztetett és néha türhetetlen gyerek lehettem. De igazán nem voltam rossz. Egy cseppet se. Meg vagyok róla győződve, hogy nem volt bennem semmi gonoszság. Szerettem játszani és lassankint beleszoktam a rendszeres munkába; jóizüen aludtam, mint a bunda, jóllehet kilenc éves voltam már, s minden reggel ugy kellett kiszedni fehér függönyös kis vaságyamból, amelyben nem álmodtam semmit.

VII.

Körülbelül tiz éves lehettem, amidőn egy különös, nagyon különös eset történt velem, melyre még ma is — vészteljes tapasztalatok, annyi megfejtett rejtély, annyi leleplezett titok után — ma is ugy gondolok, mint olyasmire, amit nem értek és megmagyarázni nem tudok, és örökké ismeretlen fog maradni előttem. Valaha mosolyogva gondoltam rá, aztán vállat vontam, ha eszembe jutott: ma pedig mint egy álom lebeg előttem, mely megdöbbent és rég kihamvadt sejtelmek melegével borzong rajtam keresztül; egyszerre érzem szent és állati voltát: és néha azt hiszem, hogy egy elsuhanó pillanat keretében utolérem a fenséges ösztön megnyilatkozását . . .

Elmesélem az egészet, egyszerüen ugy, ahogy történt.

Rendesen a kertben szoktam volt a leckémet tanulni. Amidőn esett az eső, vagy nagyon forrón sütött a nap, a gyerekszoba mellett, szemközt a mosókonyhával, volt egy nagy udvari szobánk : ott magoltam, fel s alá járkálva, mint ahogy édesatyám szokott.

Egyszer, egy rekkenő juliusi délután, az a vágyam támadt, — ma sem tudom mért, — hogy ne maradjak ott. Átmentem a tornácon és beléptem a mosóházba.

Csak ritkán fordultam meg ott, édesanyám küldött néha valami üzenettel a varrónéhoz, ki ott dolgozott egész héten. Mi vihetett engem akkor olyan egyenesen, olyan határozottan oda? . . . Később, kis kutyámmal, Brillant-al sétálgatva, gyakran láttam, hogy az is minden látható külső ok nélkül egyszerre csak eszeveszetten elkezd nyargalni, mintha kergetné valami, — hova? . . .

A mosóházban, nagy halom hófehér vászonnemü között, egy halom abroszon, asztalkendőn hanyatt dőlve feküdt Julienne, a varrónő. Aludt. A magas ablakon hatalmas kévékben szórta be rá sugarait a nap s azok szikrázva hullottak szét a fehérruhákon. A varrás s a tű kihullott a leány kezéből, gyüszüje elgurult s amikor benyitottam az ajtón, a gyüszüje egyet csörrenve csapódott vissza a sarokba.

Julienne a faluból járt fel hozzánk s nap-

számba dolgozott. Gyakran találkoztam volt vele, hol a tornácon, hol a lépcsőházban, de rá se ügyeltem. Annyit megjegyeztem, hogy ni, — milyen nagy, milyen erős és hogy szuszog, mikor felmegy a lépcsőn.

Most, mintha odaszögeztek volna az ajtófélfához. Háttal az ajtónak dőltem, a karjaim ernyedten lógtak le, egy ujjamat se mertem moccantani: csak néztem, néztem az alvó leányt.

Tömött, dus haja mintha lángot vetett volna a napsugarak alatt, és ilyen erőszakos, csaknem merev lángnyelvek csaptak le hajából a halántékaira. Széles orra piros volt és piros volt nagy, kerek arca is, a szája mint egy megpattant vérpiros paradicsom, nedvesen, de szinte forrón gőzölgött. És ez alatt a napfényben piruló, szinte parázsként izzó arc alatt opálos fehéren látszott a nyaka, mint valami alabástrom tönk, melyre égetett piros agyagból csinálták a fejet. Apró rózsákkal hintett sárga ingválla rátapadt izzadt testére, meg-megingó duzzadó mellére. Lustán elnyujtózó izmos lábain megfeszült a ruha. Láttam durva kék harisnyáit, szegekkel kivert, nehéz parasztsaruit.

És a nap ragyogva, szikrázva, forrón csókolta végig az alvó parasztleányt. Tikkasztó, nehéz volt a levegő s mint valami káprázat, ugy rezgett előttem az egész kép.

Ime, ugy látom ezt ma, midőn visszagondolok reá. Akkor bizonyosan nem tudtam igy számbaszedni a részleteket, amelyek kiformálódtak emlékezetemben

az idők folyamán szinesebbek, melegebbek és határozottabbak lettek.

Ott feküdt előttem, lehunyt szemekkel, mozdulatlanul, valami hatalmas, óriási alaknak láttam, — nem tudtam okát adni, néven nevezni, de öntudatlanul éreztem, hogy ez más, mint én, — egy leány . . .

Néztem mozdulatlanul, az ajtóra támaszkodva, elfojtott lélekzettel, mint piheg a melle, hogyan ring, emelkedik és esik. Miért? . . . nem tudom. Világosan emlékszem rá, hogy nem éreztem semmit, se vágyat, se rémületet, se gyönyörüséget, se nyugtalanságot — semmit. Csak néztem és nem gondoltam semmire.

És ő nem mozdult.

Mintha egy felsőbb, lenyügöző akarat uralkodott volna e pillanatban fölöttem, hosszasan néztem. Nem tudom meddig. Azután nyugodtan kimentem a mosóházból, s halkan behuztam magam után az ajtót, nehogy fölébredjen.

Bementem a mi szobánkba, hozzáültem ujra a leckémhez, s mintha egyszerre kitörlődött volna emlékezetemből az egész eset, rá se gondoltam többé aznap. Jóizüen ebédeltem. Ebéd után apa kártyamókákra tanitott, s azon pompásan mulattam. Azután lefeküdtünk, s én kis ágyamban, mely a Firmin uréval szemközt állott, a legboldogabb békességben aludtam fényes reggelig. Nem emlékszem, hogy álmodtam volna valamit. Nem, nem álmodtam semmit.

Másnap délután ismét, szinte önkénytelenül, abbahagytam a tanulást és mentem a mosóházba.

Ugy történt minden, mint előtte való nap. Körülbelül egy óráig néztem mozdulatlanul, az ajtó melié meredve, az alvó leányt, aki meg se moccant. És harmadnap is odamentem. De ekkor az ajtónyilásra fölébredt Juliette, én pedig sarkon fordultam és ott hagytam őt. Hallottam, amint szégyenkezve mentegetőzött:

— Olyan meleg van s ugy elálmosodtam . . .

Talán azt hitte, hogy árulkodni fogok rá.

Azután nem is láttam többé. Nem jött a kastélyba. Eszembe se jutott, rá se gondoltam. Csak később kezdtem visszaemlékezni erre a kalandra . . .

Gyermek voltam, egyszerü, vidám, játékos gyerek.

VIII.

Tizenhárom éves koromban kezdett nyilni lelkivilágom, mint amikor a születő hajnal szétszórja első halvány sugarait a szürkület ölében. Bánatos lettem, ugyan miért? . . .

Borongó reggeleim voltak, a játék nem kellett többé, édesapám hasztalan keresett uj meg uj mulatságot, nem érdekelt az már engem. A leckéimet soha se tudtam; mindig egyedül szerettem volna lenni; néha napokig nem tudták szavamat venni.

Éjszakánkint rám-rámkiáltott ágyából Firmin ur: — hát miért nem alszik? . . .

Látta, hogy szemeim nyitva vannak s ragyogva néznek valami rejtelmes, ismeretlen, messze világba.

Igazán keveset aludtam; nem volt nekem semmi, de semmi testi bajom, nem fájt semmim. Azt a suhanckori nyugtalanságot se éreztem, amelylyel a férfiasság keresi bennünk a jogait; nem, testileg csak olyan gyerek voltam, mint azelőtt — a tenyerem nem lett forróbb, halántékaim nem hevültek, csak eltanakodtam valamin, valamin ... oh, dehogy tudtam volna megmondani, hogy min!

De mégis, emlékszem: távol, ködös homályban, fehér alakokat láttam. Jöttek felém és szálltak messze, messze, azután megint közeledtek és megint tovalebbentek. Egyszer, egy sötét éjszaka, egy hosszu processziót láttam: hófehérbe öltözött kis leányok fehér viaszgyertyákat vittek és mentek, mentek, — olyan kellemes, szelid benyomást gyakorolt ez a látvány reám és csöndesen, mint a langyos tavaszi eső, sirni kezdtem.

Nappal a kert mélyében bolyongtam, a sövény mentén, vagy kint a rács előtt huzódó nagy uton, amely hosszu, hosszu volt, mintha a végtelenbe utaznék le, és én szerettem volna végig, de egész végig menni rajta.

Mindeddig csupán csak az emberekre s az állatokra vetettem ügyet, — most kezdtem észre venni, hogy a fák, a virágok, a füvek, az égen uszó felhők is élnek és élő napsugár csillog a kert porondján, a harmatos pázsiton.

Ebben az időben rajzolódott emlékezetembe egész pontosan és teli érzéssel annak a helynek a

képe, ahol laktunk. Szerettem a kastély föstött, napban csillogó elejét, — a tornác előtt pompázó tágas jácint-ágyakat és a körülöttük kanyargó rózsaszalagokat. Addig is jólláttam mindezt, de nem hatott rám, nem érintett, se bánatot, se örömet nem ébresztett a lelkemben. Most elragadtatással vártam egy szép virág bimbózását és emlékszem, hogy létrára mászva, egész áldott nap csókolgattam egy almafa pirosló-fehér tavaszi virágait, egyenkint, mind, mind...

Miért, hogy az is éppen almafa volt, amelynek a virágait csókolgattam, nem pedig más fácska? Serdülő végzetem talán már ekkor elindult azok felé a kis, sürü lombu almafák felé, amelyek hej csakhamar kivirágzanak majd a domb tulsó lejtőjén, aztán mindig, mindig virágköntösben báloznak majd és egyszer aztán örökre lehervad róluk a virág?...

Volt a kertünkben egy hatalmas libanoni cédrus. Furcsa fák ezek! Távolról nézve, mintha sürü, tömött, sötétzöld lombjai volnának, olyan komor, méltóságos fa, — alája kerülve, sehol semmi zöld, csak izmos, bogos ágai feketélnek, szinte mértani rendben helyezkedve ernyős koronává. Könnyü fölmászni rá, s pompásan el lehet rajta üldögélni; a szomoru, fekete lombok óvatosan rejtik el szem elől az embert.

Gyakran, hirtelen kiosonva a házból, ezen a cédruson bujtam meg, fönt, a legtetején, — elnyujtóztam az izmos ágak közt és ottmaradtam, elrejtőzve szem elől, egész estig.

Csöngettek ebédre, meg se moccantam; kiáltoz-

tak utánam, mintha nem is hallottam volna. Lábaimat a fa törzséhez feszitve, jól befészkeltem magamat az ágak közé s ugy, enyhén ringatódzva, gyönyörüséggel álmodtam az ég titokteljes végtelenébe fölöttem elszálló felhők közé első ábrándjaimat. Lestem az egymásután kigyuló apró csillagokat, az egyik talán mosolygott, a másik halványan, szomoruan fénylett, Isten tudja . . .

Firmin Tardieu ur azt találta ki, hogy valami erőteljesebb testgyakorlattal kellene kikurálni engem ebből a mélaságból, hogy majd valami alapos mozgás szétkergeti az álmaimat, — rábeszélte anyámat, hogy kapasson a vadászatra.

Vettek hát nekem egy puskát. A kutyámat, Brillant-t, betanitották az aportirozásra, azaz hogy el-elhajitottunk valamit s ő utána rohant, fogai közé kapta és vidáman ugrándozva hozta vissza, boldogan csóválva a farkát. Hogy majd idővel igy fogja hozzám hozni a lelőtt fürjeket és foglyokat . . .

Dehogy is volt kedvem vadászni!

Teli voltam irgalommal és szeretettel minden élő lény és minden létező tárgy iránt. Az a tudat, hogy fájdalmat okoztam egy madárnak, halálosan fájt volna saját magamnak.

A kertünk sövényén nyiló apró rózsákat félre hajtottam, ha tövis volt a közelükben, mert ugy éreztem, hogy fájni fog a virágnak, ha meg találja szurni a tövis.

A kutyámmal, Brillanttal csavarogtam a mezőkön, de a puskámat sohase vittem magammal. Szórakozásképpen, meg hogy a kutyámat is mulattassam, el-elhajitottam neki könnyü kis lovagló-ostoromat. Ezt a kis ostort anyámtól kaptam karácsonyra, egy aranyalma volt a fogantyuja.

Gyakran bizony hasztalan hizelgett Brillant, nem volt kedvem játszani vele, hasztalan ugrált mellettem, rá se hederitettem. Azt sem hallottam talán, hogy ugat, hogy nyöszörög ... Álmodoztam ... Ugy, a barázdák mentén ballagva, lehorgasztott fővel, az első lépéseket tettem az álmok ösvényén ... Néhanéha, mintha már gondolatok is rajzottak volna át lelkemen, dallamos ütemekben. A dallam is szegényes lehetett, hát még a gondolatok milyen kuszáltak ...

Megengedték, hogy egyedül távozzam hazulról, egy föltétel alatt, hogy feléje se megyek a városnak. Szeget ütött ez a fejembe. Hisz anyámmal hányszor voltunk a városban, — miért ne lenne szabad nekem oda egyedül is elmennem? Valami veszedelem fenyeget a városban? Micsoda veszedelem? Hisz már nem vagyok én olyan egészen kis gyerek! Azt tudhatnák, hogy sokkal büszkébb vagyok, hogysem szóba állanék valami rongyos utcagyerekkel, a ki ott golyózik meg gombozik az utca közepén. Talán attól tartanak, hogy eltapos valami kocsi ...

Jólelkü, engedelmes fiu voltam, hát szépen szót is fogadtam. Feléje se voltam a városnak.

Jártam a mezőket, a kutyámmal; néha bizony

elkalandoztunk nagyon messzire, soha semmi veszedelem nem ért bennünket. Volt egy kedvelt helyünk, két füzfa között, a patak partján: fehér kavicsokon csergett a kis patak és dusan nőtt a zsázsa a partján. Ott minden olyan üde, zöld, friss és hangulatos volt. Leültem, nekitámaszkodva a füzfának, és elgondolkoztam. Vagy könyvet vittem magammal és olvastam.

Mert ekkor, már ekkor szenvedélyes olvasó voltam. Szerencsére, az én asztalom kulcsával ki lehetett nyitni apám üveges-könyvtárát is, amelyben érintetlenül ácsorgott vagy száz kötet könyv. Nemcsak ugy véletlenül jöttem biz én rá, hogy az én kulcsommal kinyithatom az atyám könyves-szekrényét is, — de hosszas és türelmes próbálgatás után. A ház összes hozzáférhető kulcsait végigpróbáltam a könyves-szekrényen. Ott találtam Odisszeusz és Penelope derék fiának, Telemakosznak a kalandjait, Delille abbé és Buffon néhány könyvét, meg más néhány ilyenforma könyvet. Ha szorgalmam jutalmául adják, talán soha feléjük se nézek, vagy legföljebb fölületesen ha átlapozom őket; bizonyosan unalmasnak találtam volna ugy, mig igy valósággal elbájoltak.

Leginkább Telemakoszt szerettem. Ez az isteni költemény ugy lebilincselt, mint egy szines mese. Lelkemet eltöltötte bájaival, gyöngédségre és hősiességre oktatott. Mindig magammal hordtam s amint egyedül lehettem, azonnal olvasni kezdtem és ujra meg ujra, tizszer is átolvastam egy lapot.

Ha maradt a lelkemben egy parányi hajdani üde álmaimból, ha tudom szeretni azt, ami szép, úgy ezt, érzem, csak annak a könyvnek köszönhetem! Oh! az a szerencsétlen Ulisszesz, miért is hagyta el a szép és nemes Kalipszót . . . Eukarisz milyen kedves és szeretetreméltó! . . . Igen, maga az Üdvösség; mert ekkor már értettem egy kicsit a görögöhöz is, és nem tudtam elképzelni, miféle veszedelem támadhatott volna, ha Mentor csak néhány nappal utóbb akad tanitványára ott, a Ciprusz szigetén.

Hát minden város olyan, mint Ciprusz, azokra az ifjakra nézve, akik egyedül járkálnak benne?

Számtalanszor voltam a városban, — de most, az a gondolat, hogy egyedül menjek oda, úgy hogy sem apám, sem anyám, se Firmin Tardieu ur ne kisérjen, lassankint annyira elfoglalt, hogy másra gondolni sem tudtam. A tilalom, hogy egyedül nem szabad a városba mennem, csak annál jobban ingerelt.

Nem, azt nem hittem, hogy ott a mi városunkban szentelt ligetek volnának, hol lenge köntösökben sétálgatnak a nimfák, — de arról viszont szentül meg voltam győződve, hogy ha egyedül megy sétálni az ember, hát inkább látja mindenki, hogy már nem kis gyerek, hanem felnőtt és talán a járókelő, fiatal leányok is inkább számba veszik . . .

IX.

Egyszer, — ha jól emlékszem, májusban és vasárnap, — hosszasan csavarogva a bokrok közt, a

buza- és kukoricaföldeken, a Pala-kastélyhoz kerültem vissza s letértem a domboldalon levezető utra, a város felé.

Ilyen vakmerőség!

Nem, nem fogok a városba menni, nem leszek engedetlen! . . . Időm se volt rá elég, mert uzsonna idejére haza kell térnem, máskülönben kétségbeesne atyám s édes anyám is oda lesz! . . . Csak egy kicsit erre felé sétálok majd. Legalább megnézem messziről a várost. Csak a vámig megyek, onnan jól látszik . . . a rejtelmes város, a kalandokkal teli város . . .

Lassan haladtam a lejtős uton, apró, egyemeletes házak között. Kutyám vidáman ugrándozott mellettem. Vasárnap volt s az emberek szépen felöltözködve ugy beszélgettek át egymáshoz, egyik ablakból a másikba, vagy pedig kint ültek a házak előtt, a padokon.

Láttam jól, hogy mennyire néznek, vagy legalább is azt hittem, hogy néznek.

Eh! hát van is okuk rá, hogy szemügyre vegyenek ezek a . . . ezek a parasztok! . . . Mindenekelőtt én vagyok a fia azoknak a gazdag embereknek, kik a Pala-kastélyban laknak, én vagyok az a fiatal urfi . . . Az is bizonyos, hogy megnézhetik ám a ruhámat is . . . szóval én nagyon, nagyon előkelő vagyok, selymes szőke fürteim a vállamig érnek, arcom fehér, mint a porcellán — ez a falusi népség örülhet, hogy ilyet is láthat!

Sőt szentül meg voltam róla győződve, hogy csodálnak és irigyelnek is némileg. Bizony Isten, lehet rá okuk!

Tehát kényesen lépegettem, még pedig az út kellő közepén, hogy mindakét oldalról jól láthassanak. Engem jól láthattak. de én se jobbra, se balra nem néztem, dölyfösen, kissé oldalt szegett fejjel, mosolyogva haladtam, mintha valami boldog és fontos gondolat foglalkoztatott volna, olyan gondolat, amilyenre az ilyen parasztnépség képtelen.

Nevetek, ha eszembe jut. Kató, a majorosunk felesége, szokta volt rólam mondogatni: — olyan impertinens képe van a mi kis gazdánknak, mint egy udvari apródnak!

Igen, éppen olyan impertinens lehettem ekkor is. Néha hanyagul, előkelően cirógattam meg a kutyám fejét, mikor ez felém-felém ugrott. „Bravó, Brillant! Bravó!“ . . . szólítottam hanyagul, leereszkedőleg, de hangosan, hogy hallják a hangomat, hallják, hogy milyen másképpen cseng az, milyen tisztán és milyen parancsolólag. Lassan mentem. Ám lássák, hogy ime egy olyan valaki, aki járhat kénye-kedve szerint, nem kell sietnie, — meg azért is, hogy annál hosszasabban bámulhassanak.

A távolban már látszottak a város szélső házai

Hogy kissé modort cseréljek, meg hogy megmutassam, milyen pompásan van dresszirozva a kutyám, elhajitottam aranygombos lovagló-vesszőmet: „Hozzad!“

A lejtős uton gurulva vitte lefelé a fogantyu gombja a könnyü kis vesszőt, hol jobbra, hol balra huzva. Brillant mégis megcsipte s közepén fogai közé ragadva, vidám ugrándozások közepette hozta vissza nekem.

Többször egymásután ismételtem ezt a játékot, remélve, hogy ugyancsak ámul a parasztság.

És amint igy, nem törődve azzal, hogy hova esik, ismét jó messzire elhajitom a vesszőt, — panaszos sikoltást hallok, mintha egy megbántott gyerek jajdult volna föl. Oda nézek és látom, hogy ott balra, négy virágzó kis fa között, valami fehér mousselinetömeg mozog egy öregasszony karjai közt s hallom, hogy keservesen zokog. Az öregasszonynak pipacsokkal diszitett kalap volt a fején.

És ebben a pillanatban, diadalmasakat szökve érkezik vissza elém Brillant, szájában a lovaglóvesszőm, de ráadásul ott libeg a fogai közé akadva egy darab fehér mousseline.

Rögtön megértettem az egész helyzetet. A vesszőm odagurult a vasárnapi diszben ünneplő leányka elé, aki szüleivel a kapuelőtti lócán üldögélt s a kutyám, amint a vessző után kapott, tépett az ő fehér szoknyájából is egy darabot.

Most a szegény leány kétségbe van esve ruhája miatt, bizonyosan az volt a legszebb, az ünneplő, az egyetlen.

Ugy szégyeltem magam. Ha akad ott vala merre egy alkalmas árok, bizonyosan elbujtam volna.

Arra gondoltam, hogy agyonütöm a kutyámat, addig verem . . .

Ezzel ugyan mire mennék? . . . Valamit mégis kell csak tennem?

Félszegen sompolyogtam áldozatom mellé, aki sápadtan, fehéren, folyton zokogva reszketett anyja karjai közt.

— De kisasszony . . . kisasszony . . . én, én, nem tudom, nagyon sajnálom . . . Én vagyok az oka . . . Úgy sajnálom, én, én . . .

Az anyja — valószinüleg tudta, hogy ki vagyok — iparkodott jó arcot vágni a gonosz esethez, meg akarta mutatni a kastélybelieknek, hogy azért bizony idelent se esnek kétségbe egy mousselinekköntös miatt.

— Jó, jó . . . Oda se neki. Ne tessék aggódni nincs akkora veszedelem! De Phénice, hát nem szégyenled magad, igy pityeregni? Ki látott ilyet!? . . . A te korodban, egy tizenöt esztendős leány, egy kis szakadásért, mint egy gyerek, atyád-urad majd vesz másikat, annyi az egész . . .

Ez az igéret, amelyre valószinüleg nem számitott, félig-meddig megvigasztalta a leányt.

Egy kékmándlis öreg ember jött elé a házból.

— Anyádnak igaza van. Ezért ugyan nem érdemes olyan patáliát csapnod!

És felém fordulva, hahotázva mondta:

— Bezzeg, ha a lábikrájából harapott volna egy falatot az a kutya, mi? Akkor lenne még hadd-el-hadd!

Én nem tudtam, mit mondjak vagy mit tegyek. Ugy homályosan olyas valami járt az eszemben, hogy majd elmesélem az esetet édesapámnak, ő majd vásárol egy ruhát és elküldi ennek a szegény kicsikének.

Igen ám, de akkor be kell vallanom, hogy lejöttem sétálni a városba. Ez aztán engem is megijesztett és még jobban összegabalyitott. No, én ugyan eltaláltam, hogy hol kell a kutyám tudományával dicsekedni.

Nem igen vettek számba azután s én dadogva valamit, köszöntve őket kétszer, háromszor, szép sebesen elódalogtam onnan.

Iparkodtam vissza, a Pala-kastélyba.

X.

A domb áthajlásához érve, megálltam és visszanéztem.

Ott a távolban láttam a csinos házat, sütött rá a nap, lilaszinü volt s az ablaktáblái szürkék; a négy fürtös, virágzó kis almafa ugy fehérlett, mint a napsugarak alatt foszló köd.

Sokáig elnéztem. Már nem busultam, elbüvölt az a fehér, hófehér köntös, amelyet az imént láttam oda lent.

Mentem, hazafelé.

Néztem a kutyámat. A lovagló vesszőm még mindig a szájában volt és ott lebegett az ajkai között a mousseline-rongy is, — a fehér köntös letépett darabja.

Jóformán nem is láttam az anyja karjai közt zokogó kis kisasszony arcát. Nem, az arcát nem is láttam.

Kivettem a kutya fogai közül a könnyü, lenge szövetet, összehajtogattam, gyöngéden összegöngyöltem és keblembe dugtam, bársonyzekém alá. A csücske kilátszott, mint egy havas, fehér szárny. Mentem, mentem, lesütött szemekkel, meghatottan; mintha egy édes, fehér madárka vergődött volna dobogó szivem fölött.

XI.

És ez a kis fehér mousseline-rongy okozta életem első igazi izgalmait.

Velem volt örökké, egész nap szivem fölött hordtam, az ingem alatt és amikor egyedül voltam, sebesen elővettem, megcsókoltam, forrón, lázasan, és ismét elrejtettem.

Féltem, hogy el találják lopni tőlem.

Néha játszottam is vele. Lementem a kert aljába és fehér rózsákat szedtem, azután elbujva egy nagy fa mögé, a rózsaleveleket belehintettem, sokat, sokat, és mikor telve volt, összefogtam a csücskeit s mint egy bölcsőben, ringattam a levegőben, sebesen, még sebesebben, és mikor a szertereppenő fehér rózsalevelek lágyan visszahullottak reám, nagyon boldog voltam.

Éjszakánkint későn aludtam el kis vaságyamban, amely szemközt állott tanitómesterem ágyával.

Amikor ő hortyogni kezdett — a gyertyát rendesen égve hagyta olyankor, amikor a szobaleány elfelejtette beadni az éjjeli mécsest, — elővettem párnám alól a mousselinemet s azon a lenge szöveten keresztül néztem a gyertya lángját. Milyen aranyos volt! Az ábrándokon át ragyogó ideál . . .

Miért kényeskedem én igy? Miért szerettem én igy ezt a rongyot, amelyet a kutyám hasitott ki egy fiatal leány köntöséből?

Gyerek voltam még, de olyan gyerek, aki most indul emberré. Vajjon szerettem őt, őt, azt a fiatal leányt, aki annyira sirt anyja karjai között és akit én ríkattam meg? Hisz alig láttam . . . Hisz felém se fordult, rám se nézett.

Ki tudja, gyönyörüséget szerzett volna, ha jobban látom? Talán csunya volt és duzzogó, mint a kis polgárleányok.

Valóban, én nem is gondoltam ő reá, legalább is nagyon ritkán, inkább udvariasságból, hogy talán mégis kellett volna küldenünk neki, szegénynek, valamit kárpótlásul.

De nem gondoltam rá azzal a gyöngédséggel, azzal a vágygyal, mint gondolunk arra, akit viszontlátni óhajtunk.

A meleg tavaszi estéken földobtam a levegőbe az én kis mousseline-rongyomat és ugy éreztem, hogy ebből árad minden virágillat, ebből a langyos esti szellő, — és amint átcsillant rajta a hold

ezüstje, olyan fehér, olyan fényes volt, mintha a holdfénynyel együtt az égből szállott volna alá . . .

XII.

Multak a hetek, s utánuk a hónapok. Én is nőttem, lassankint egész kis ember lett belőlem. — A fehér mousseline-darab elhervadt.

Igen, valósággal hervadt, mint egy sárguló rózsa; már egy cseppet sem hasonlitott ahhoz a ruhához, mely akkor délután ugy fehérlett a napos uton. Nem tudom miért, nem tudtam elhinni, hogy csak elpiszkolódott és elványolódott, mint akármiféle más rongy, hanem azt hittem, hogy — élt és most ime meghalt.

A nagy cédrus mögött, ahol hajdanában a leckéimet tanultam és első álmaimat álmodtam, egy bokros dombocska volt. — ott gödröt ástam, keskeny kis gödröt, beléhelyeztem a sápadt rongyot, ezt a halott nélkül való halotti köntöst, elföldeltem s a kicsi kis sirdombra tulipántot ültettem és sirtam, sirtam . . .

És akkor reá gondoltam, a leányra, akinek köntösét én téptem össze, a leányra, akit soha nem láttam.

Halványan, elmosódó körvonalakban verődtek össze eleinte lelkem álmai, — belévegyültek egyes leckéim emlékei, — a kertünkben lengő, virágillatos ringató szellő, — a fájdalmas borzongás, mely akkor futott rajtam keresztül, midőn eltemettem a fehér kis

mousseline-rongyot, — és végre konokul szivemet szoritva, ellenállhatatlanul nyügözött le az a vágy, hogy lássam, megismerjem őt . . . Azonnal megismerném, — olyan fehér, tündéri lehet, mint a milyen a köntöse volt.

És ugyanekkor valami ösztönszerü idegenkedés ébredt bennem iránta. Kiábrándulástól tartottam? Attól féltem, hogy hátha még se olyan fehér? . . .

Nem, akkor még, olyan fiatalon, nem féltem eleve a csalódástól, — hanem az én gyermeki kis szivem édes rémülettel döbbent meg valami ismeretlen, valami sejtelmes előtt, ami lesz és nemsokára bimbóba fakad. Az öntudatlanság kora volt az, amikor sejtünk már, de még nem tudunk.

Ehhez hasonló érzelmeim voltak egyszer, egy reggel. Atyám lassan, lassan, halk lépésekkel vezetett a kertben egy exotikus növény felé s mondta, hogy azon ma reggel, amint oda érünk, egy ritka, csodálatos, hihetlen szép virág fog nyilni.

Dacára ennek, minden áron látni akartam azt a leányt. Féltem tőle, de talán éppen azért vágytam utána annyira. Elhatároztam, hogy lassan-lassan, halk lépésekkel, de hozzájutok, mint akkor reggel ahhoz a csodálatos bimbóhoz.

Bár csak ugy láthatnám őt, hogy ő ne lásson engem! Igy én sem rémülnék meg, és ő sem ijedne meg, amit látva, az én kis bátorságom is összeszedné magát. Különös, az a gondolatom támadt, hogy ő is

azt fogja érezni, amit én, egymást rémitjük meg majd.

Egy reggel, amidőn még mindenki aludt a Palakastélyban, halkan kisompolyogtam a szobámból, a házból, a kertből . . .

XIII.

Zöldelt körülöttem az egész mindenség; a kukorica-földeken, az utszéli árkok töltésein, a lucernásokon és lent, a városszéli házak födelein és előttem az országuton — a rózsák hajnal üde lélekzete rezgett. A korán kelő pintyek riadtan csipegve rebbentek föl a bokrok közül, amelyek mellett elhaladtam.

Az ut mellett, kétoldalt, a kis, alacsony, betett ablaku házak még mélységes csendben bóbiskoltak.

Egy helyt három fa állott egy csoportban s egy forrás fakadt azon a helyen, — szomoru madárszó hallatszott.

Talán még a fehér mousseline-ruhás leány is alszik? . . . Bizonyosan alszik! . . . Hisz csak a madarak és én vagyunk ébren. . . Ott alszik a lilaszinü kis házban, amelyet most halvány-rózsás fátyollal övel körül a hajnal. . . .

Hát én hiába keltem föl ilyen korán reggel!

De legalább látni fogom a házat és a négy virágzó almafát, amelyek között ugy sirt az a leány, az a fehér leány.

Igy mentem, olyan halkan, szinte lábujjhegyen, az enyhe hajnali csöndben, mint a milyen halkan

járunk — bár megvirradt, — abban a szobában, amelyben még alszik a bölcső.

Láttam, láttam a házat.

Nem, az akit láttam, az nem ő volt, de a hirtelen megnyiló zsaluk mögött láttam egy fehér kendős fejet, amint egy kalitkára tekint és láttam, hogy két mezitelen kar kiakasztja a madárkalitkát!

Elszaladtam.

Nem birtam sokáig szaladni, térdeim megrogytak, elestem. És ugy, halálra fáradtan, térdeimre rogyva, lehorgasztott fővel néztem vissza a házra, amelynek ablakában ott volt a fehér kendős fej, szinte rezgett a rózsás hajnali ködben.

XIV.

Néztük egymást.

Karjait a kalitkán hagyta, s arca felém volt fordulva; én ott térdeltem az uton és bátortalanul emeltem föl a fejemet. Néztük egymást. Csak két élő ember volt a világon — mi ketten.

Láttam és még se láttam, hogy milyen. Igy visszagondolva reá, ma is ugy képzeletben alkotom csak meg magamnak azt, akit akkor láttam. Abban a pillanatban csupán azt éreztem, hogy látom.

Akkor bizonyosan nem láttam arcvonásait, kis kerek, sápadt képét, bánatos szemeit, gesztenyeszinü haját, szintelen ajkait, — nem láttam, hogy talán nem is olyan szép és hogy vékonyka karjai olyanok

voltak, mint két törékeny fiatal ág. Gyönge vállain sárgás ing volt, a fején fehér főkötő, amely két fehér szalaggal volt álla alá kötve.

Igazán, alig emlékszem rá, hogy szép volt-e? De azt hiszem, ha az égből szállott volna elém egy angyal, azt se találhattam volna szebbnek. Egy tündér megjelenése se gyakorolhatott volna reám megrenditőbb hatást. Azt hiszem, ő is rám ismert, — hiszen nem feledhette el azt a kalandot, amelynek szép fehér köntöse esett áldozatul és engem, a kastélybeli urfit, jól ismert az egész környék, — azt hiszem, ő se tudott volna akkor teljesen számot adni magának arról, hogy milyen vagyok valóban.

És bizonyosan ő se igen magyarázta, hogy mit keresek ott, mit csinálok, miért tárom feléje karjaimat . . . Csak nézett. Mozdulatlanul nézett ő is.

Néztük egymást.

Nem tudom, mennyi ideig maradhattunk ugy, mintha az ürben lebegtem volna . . . Mintha csak akkor éltem volna igazán, először és azután is csak ezért fogok élni . . . Ez volt életem első pillanata.

Kocsizörgést hallottam.

Mintegy megrémülve, hogy bünön érnek, — fölugrottam. De ahelyett, hogy visszafordulva, a mezők felé menekültem volna, — a ház felé futottam.

És ő nyugodtan az ablakban maradt.

Közvetetlenül az ablak előtt állottam meg. Ő nem mozdult, sőt kissé kihajolt hozzám. Szomoru volt az arca és talán az én arcom is szomoru volt, bár

kimondhatatlan gyönyörüséget éreztem. És ott, az ablak előtt vártam valamire. Nem tudom, mire vártam, de bizonyos voltam benne, hogy most valami nagyon különös fog történni, valami pompás, valami bűbájos — mint mikor az az exotikus növény bimbót hajtott.

A kocsizörgés minél jobban közeledett.

Emlékszem, hogy beszélni akartam, de nem beszéltem, csak az ajkaim mozogtak s meredt szemekkel néztem őt és vártam . . .

Hallottam, hogy a közeledő kocsin káromkodik a kocsis . . . No, most rajta csipnek . . .

Ekkor hirtelen körültekintett, mintha keresett volna valamit, — az arca elborult, mintha nem találná azt, amit keres . . . Egy tollat pillantott meg, mely ott volt a kalitka rácsajtaján, sebesen lekapta, megcsókolta, lehajitotta nekem és betette az ablaktáblákat.

Egy tengelice aranyos tolla volt.

A toll lassan ereszkedett le hozzám, mint egy aranyos pillangó, — utána kaptam, megragadtam és ajkaimhoz szoritottam.

Mint egy őrült, rohanni kezdtem, — egy eddig ismeretlen gyönyörüség eszemet vette. Szinte eltaposott a kocsi, de én futottam, nagyokat ugorva, énekelve, elénekelve minden dalt, melyet csak tudtam.

Olyan voltam, mint egy megvadult fiatal csikó, mely nyeritve vágtat neki a világnak.

XV.

Valaki szalad utánam!

Törődtem is én vele. Énekeltem torokszakadtából. Ismeretlen mámor pezsgett keresztül egész valómon és valami fönséges diadal érzete hevitett, hogy daloljak!

Valaki vállamra tette a kezét.

Valami bünt követtem el s most elfognak és börtönbe hurcolnak . . .

Talán nem volt jogom letérdelni ott az országuton és nem volt szabad feléje terjeszteni karjaimat és nem volt szabad elvennem az aranyos tengelicepelyhet . . . És reszketett minden izem.

Csakhamar megnyugodtam.

Egy asszony volt. Jól ismertem ezt a nagy, kövér, fiatal asszonyt, kinek az arcán örökké pipacsok virultak. Annak a lakatosnak a felesége volt, ki a Pala-kastélyba is dolgozott. Az ura vén, aszott, roskadt kis ember volt, csak ugy irgalomból hált meg benne a lélek, — ha dolgozni ment, rendesen a felesége cipelte utána a nehéz szerszámos tarisznyát. Nyomoruságról panaszkodott s rendesen adattam nekik holmi maradékot a konyhában. Azok szerint, amiket a cselédek beszéltek róla, nem nagy tisztessége lehetett a környékbeliek előtt.

Mit akar?

Szinte fuladt, ugy szaladt utánam. Nevetett igy szólt:

— Hát így vagyunk! Ejnye no!... Korán kel a kis kakas.

Nem értettem. Azt hittem, hogy valamelyik majorból bitangjába tévedt kis kakast emleget.

— És — folytatta azután, — amint látom, Lambade kisasszonynak kukorékolunk!

Lambade kisasszonynak? Nem ismertem senkit, akit így hittak volna.

— Igen, igen! A kis Phénice, a kőfaragó leánya.

— Ah igen, emlékszem! Emlékszem! Phénicenek hívták azt a fiatal leányt, akinek a ruháját Brillant összetépte — azt, aki az imént kihajlott hozzám az ablakból.

A lakatosné hangosan fölkacagott. Valószínüleg nagyon furcsa arcot vágtam e név hallatára.

Így szólt:

— Nem kell azért pirulni (tényleg elpirultam, éreztem, hogy hevül az arcom) — és nem lesz ám olyan bajos találkozni a kicsikével. Este, amikor apja-anyja lefeküdt, vagy korán reggel, amikor még alusznak... Majd eligazitjuk ezt szépen! A kertjük szomszédos a mi kertünkkel, össze-vissza egy alacsony fal van közöttünk. Az ön korában könnyen birja még magát a legény. O meg a földszinten hál...

Rémülve hallgattam szavait — rémülten, mint amikor egy pókot veszünk észre magunkon.

Menekültem. Nevetve kiáltott utánam:

— Csak tessék parancsolni velem! Ezer örömmel. Meg aztán szivesen segitek én a szerelmeseken!

Szerelmeseken! . . .

Azt mondta: *Szerelmeseken!* Örömemben fölsikitottam.

Mindent, mindent megértettem. Tudtam mindent. E szó megmagyarázta a helyzetet, most már láttam világosan — magamat, az életet s a világot.

Hogy nem jutott ez az eszembe már előbb?!

Igen, igen, szerelmes vagyok.

XVI.

Igen, csakugyan szerelmes voltam. Igen, igen, szerelmes. Oh, Istenem! . . . Mekkora gyönyörüség volt az!

Az a szomoru, hogy később, amikor megvénülünk vagy vénülni kezdünk, csak homályosan emlékszünk már vissza első szerelmünkre, mint egy szép, boldog pillanatra, amely elszállott, mielőtt megragadhattuk volna. Futó felhői lelkünknek, amelyek átsuhantak lágyan, fehéren, ott messze, lelkünk első sejtelmeinek láthatárán. Azt se tudjuk, hogyan voltunk boldogok. De mégis, azt tudjuk, hogy boldogok voltunk.

Keresem, erőlködök, — hogy találhatnék vissza ahhoz a régi, régi boldogsághoz . . .

Hasztalan, — elfelejtettem, vége van, meghalt.

Annyi bizonyos, hogy még igy is, e sorokat

irva, boldogabb vagyok és több gyönyörüséget érzek, mint valaha azóta . . .

Halványan egy kicsit emlékszem . . .

Szinte nevetséges: ugy képzelem, hogy olyan volt a szivem, mint egy csésze, telve cukros tejjel, — egy csésze, melyet langyos vizbe állitottak melegedni és fölmelegedett és érezte, hogy milyen édes, cukros az, ami benne van. Egész valómat gyönyörüség járta át, fehér, véghetetlen . . .

Olyannak láttam a világot, amilyennek soha ezelőtt. Az egész természet ujra élt számomra, az én szerelmemből áradt reá minden napsugár. Megtaláltam benne önmagamat. Testvérem lett az enyhén cirógató szellő és a perzselő szél, testvérem a nyiló virág, a harmatra szomjazó — és jó voltam és vidám voltam. Ugrálni szerettem volna egész nap. Négyesével nyargaltam föl a lépcsőn, nyakába borultam édes apámnak s megfogva anyám köntösét, mámorosan csókolgattam annak selymét.

Leckeóránk alatt ki-kiharsant belőlem a nevetés.

— Mit nevet? — kérdezte szigoruan Firmin ur.

Ostobának tartottam őt, hogy még azt se tudja, miért nevetek, pedig magam sem tudtam. De olyan boldog voltam. Azt a gyönyörüséget éreztem, amelyet a fészkéből először kirebbenő madárka érezhet és oda menekültem a nagy cédrusfára, hol gyermekkoromban annyit álmodoztam. Mert most, most már

nem voltam többé gyermek! Ember lettem, hisz már szerelmes voltam!

Jártam, keltem, föl s alá, a világért nem tudtam volna egy helyt maradni, csiklandozott minden csöpp vérem.

Megdöbbenve gondolom el, hogy annak, akit szerettem, Lambade Phénicenek, a tépett ruhájú leánykának, annak, aki a tengelice-kalitkát kiakasztotta az ablakba, jóformán alig jutott hely az én féktelen gyönyörüségemben, ő inkább csak oka volt s nem tárgya az én mérhetetlen boldogságomnak. Szerettem őt ... De mindenekfölött, csak szerettem. Maga ez az érzelem, amelyet ő okozott, ugy eltakarta előlem őt magát, hogy ő akár azonnal elenyészhetett volna, én azért csakolyan boldog lettem volna.

Ez nem *egy szerelem* volt, ez maga a szerelem volt.

Istenem! Hogy szerettem! ... És csókjaimmal halmoztam a levegőt, mely körülvett.

Mégis már ezután minden reggel lázasan siettem le a mezőkön át a város felé, láttam a lilaszinü kis házat, a szürke zsalugátereket ... és néztük egymást minden reggel, Phénice meg én ...

Egyszer sebesen hátrahuzódott az ablakból kijött a házból, áthaladt a virágzó almafák alatt befordult a ház mögötti sikátorba, s intett, hogy kövessem.

Egyedül voltunk a kertek alatt elhuzódó ösvényen.

XVII.

Nem szóltunk egy szót se, meg se moccantunk. A szivem ugy dobogott, hogy azt hittem, kirepül a mellemből, mint egy megriasztott madár. Nem tudom, ő mit érezett, de azt hiszem, csak ugy volt, mint én.

Lehorgasztott fővel álltunk egymás előtt.

Emlékezem, hogy fehér harisnyák voltak a lábain és kivágott lakkos cipők. Bizonyosan a legszebb, a vasárnapi cipellőit huzta föl erre az alkalomra, talán éppen azokat, amelyek akkor voltak a lábain, mikor szép fehér köntösét összetépte a kutyám.

Egy árva szót se szóltunk egymáshoz és a szemeinket is behunytuk.

Ő mozdult meg először, én akkor feléje léptem, kezem a kezéhez ért, s a kis ujjammal megszoritottam a kis ujját. Oh! milyen boldog voltam!... Csaknem beléhaltam.

Igy, kézen fogva egymást, lehorgasztott fővel elindultunk a kis ösvényen, a szendergő kertek aljában.

Valami édes, bübájos érzelem lüktetett át meg át egész lényemen, a boldogság mámora áradt belém azon a kis ujjon keresztül. Hova lett azóta lelkemnek ez a fogékonysága?!... Hova az a bübáj, melyet e kis női ujj érintése ébresztett! Hány, de hány szépséges alak mellett fagytam azóta józanná és közönyössé . . .

Egy árva szót se szóltunk egymáshoz. Csak mentünk. Néztem az uton heverő kavicsokat. Hallgattam, amint meg-megsurran a kavicsokon a köntöse.

Jó messzire lehaladtunk igy, s aztán visszatértünk. Midőn a házhoz értünk, megint visszafordultunk a kis ösvényre.

És ismét visszatértünk és ismét neki indultunk, és ujra és ujra ott mendegéltünk egymás mellett a keskeny ösvényen, halkan, lehorgasztott fővel, egy árva szót se szólva.

Nem gondoltam én semmire, csak arra, hogy bár igy tartana ez mindörökké. Talán belehalok, ha egy szót ki talált volna ejteni!

Igy mentünk, mentünk, a kis ujja az én kis ujjamba volt kulcsolva, — talán vannak boldog királyok is, én boldogabb voltam minden királynál.

Harangszót hallottunk, az óra ütött. Phénice ekkor elfutott, egy szót se szólva bucsuzóul.

Nem szóltunk egymásnak semmit, de azért másnap reggel és minden reggel, ugyanabban az órában, ugyanazon az ösvényen ismét találkoztunk a kertek alatt.

XVIII.

Nem mertem neki megmondani, hogy: *szeretlek!*

Nem mertem ezt kiejteni, de hisz minek is. Olyanok voltunk mint két faág, amelyek ugyanazon a tőn hajtottak, — két lelke egyazon szerelemnek. Lá-

gyan, halkan simultunk egymáshoz, mint szélcsöndes hajnalon a falombok.

Nem is ismertem őt. Nem, igazán nem tudtam, hogy milyen. Talán szép volt . . . talán csunya volt . . . imádtam, de nem ismertem őt. Haragudtam magamra, hogy miért nem vallom be neki szerelmemet,— mert sokkal inkább vágytam a saját vallomásomra, semmint az övére.

Talán a ragyogó reggel, talán az előttünk elterülő napsugaras mezők okozták, hogy olyan szótalanok és bátortalanok maradtunk.

Eszembe jutott a lakatosné ajánlata. Csak egy alacsony fal választja el a két kertet. Ha egy éjszaka mégis elmennék, a lakatosék kertjéből könnyen átjuthatnék a falon és mivelhogy Phénice szobájának a kis ablaka éppen a kertre szolgál, ott pompásan beszélgethetnénk egymással, ő meg én, ő a szobájában, én pedig a kertben, az ablaka előtt . . . .

De mintha csak ellenem esküdtek volna, valamennyi zár remekül szolgált a Pala-kastélyban A lakatosra nem volt szükség s igy a lakatosné se járt a kastélyba, egyenesen hozzá pedig nem mertem elmenni . . . Vakmeröségre vetemedtem! Egy késsel lefeszitettem a pince lakatját; már most aztán el kellett küldeni a lakatos után.

A homályos lépcsőházban szólitottam meg a lakatosnét:

— Ma este elmegyek, ereszszen be a kertjébe.

Azt mondta, hogy ebből még valami veszedelem lehet. Ha megtudják, hogy velem cimborál . . . Lambade asszony és az ura szegény emberek ugyan, de nagyon tisztességes népek, akik becsület dolgában nem igen türnék a tréfát. Persze, ha nagyobb legény volnék, ha meglett ember volnék, ha feleségül vehetném a leányukat, akkor persze másként állanának a dolgok! Bizonyosan nem vennék zokon, hogy vejükké legyen a kastélybeli urfi. De csak efféle szerelmeskedést! . . . Erről szó sem lehet! „Nagyot reszkiroznék!“ — mondta a jó asszony és hozzátette azt is, hogy Lambade mesternek, mint afféle kőfaragónak, rendesen jó sulyos kővágó szerszámok szoktak a kezeügyében lenni és Lambade mester nem valami komótos természetü ember. Könnyen jár a karja s ha valakit főbe talál kollintani: hát az is azé lehet! . . . Szóval hát az lett a vége, hogy — adjak tiz frankot.

Tiz frankot? . . .

Össze-vissza tiz soum ha maradt a mult vasárnapról.

— Várjon csak egy kicsit! — szóltam neki.

Anyám ekkor éppen nem volt a szobájában. Az üveges szekrény ajtaja nyitva volt, sebesen kivettem a kis bársonydobozt, amelyben a pénzét szokta volt tartani, — belemarkoltam s kivettem két, vagy három pénzdarabot, ahogy éppen a kezembe került.

Azután szaladtam a pénzzel a lakatosnéhoz; halántékomat kiverte a hideg verejték. Neki adtam

valamennyit, lehetett ugy harminc-negyven frank. Megegyeztünk, hogy éjtél után várni fog a kapuja előtt.

Szinte ájultan rogytam le a lépcsőre. A rémülettől?... Mert loptam?... Nem, hanem mert ma éjjel ott leszek a kertben a Phénice ablaka alatt.

XIX.

Igen, de hogy jutok el oda az éjszaka? Hogy jutok ki a szobánkból ugy, hogy Firmin ur föl ne ébredjen, hogy a kastélybeliek közül senki észre ne vegyen? Éjszakánkint bezárták a kastély összes kijáratait, édesanyám maga nézett utána esténkint, hogy az összes kapuk, ajtók és ablakok jól be legyenek téve, azután összeszedte a kulcsokat és a párnája alá tette.

Lehetetlen . . .

Mégis, minden áron ki kellett jutnom, a lakatosné már talán vár reám, és Phénice is értesitve van, ő is vár! Beszélni fogunk és nézzük egymást egész éjjel, hajnalhasadtáig.

Igen, minden áron ki kell jutnom a kastélyból! . . . És azt hiszem, hogy vannak pillanatok, midőn a véletlen körülmények engedelmes cselédjeivé alázkodnak az elszánt, erős ember, sőt gyermek akaratának, mert mégis ugy történt, ahogy én akartam.

Még ma is reszketek, ha arra gondolok, hogy borzongtam és dideregtem akkor este, mialatt whisteztek és a teát szolgálták föl . . .

Nyugtalanul lestem szüleim minden pillantását, Firmin ur mozdulatait, a tea-süteményekkel szolgáló inas magatartását. Mintha mindenki az én vesztemre törne, mintha mindenki éberebb lett volna akkor este!

Tiz óra lett. Eszeágában sem volt senkinek, hogy aludni menjenek. A tea is erős volt, szokatlanul erősebb, mint rendesen, mintha ez is szándékosan történt volna igy. Nem fognak jól aludni; vagy talán el sem tudnak majd aludni az erős teától . . .

Végre anyám fölállt. Ebben az órában szokták volt becsukni a kastély kijáratait. Az inast szólitotta. De én kértem:

— Majd én veled megyek, mama!

És egy lámpát vettem a kezembe.

Már ekkor megvolt a tervem.

— Jó, gyere! — szólt anyám.

Sietve mentem ki a lépcsőházba s lefutottam azon ajtó felé, amelyen át az éjszaka ki szerettem volna jutni.

— De hát ne siess ugy, nem látok itt a sötétben.

Anyám utolért, de már akkorra kétszer-háromszor ráforditottam a zárra a kulcsot. Iparkodtam, hogy mentől jobban nyikorogjon.

— Ez megvan! — szóltam s átnyujtottam anyámnak a kulcsot.

— Bezártad jól? Kétszer kell ráforditani!

Csaknem megesküdtem, hogy háromszor-négyszer is ráforditottam. Be is zártam én azt, de aztán hirtelen és halkan visszanyitottam. Igy most majd kijuthatok a kastélyból. Pompásan kezdődik! Csak az volt az ördögség, hogy egy csengetyü is volt a kapu fölött s valahányszor benyitották, az okvetetlenül megcsendült, még pedig élesen, nyugtalan hangon, mint egy kis halálharang. Egy csendülése fölverné álmából a kastély összes alvóit. Mit kellene kitalálni ez ellen? Ugyan mit? . . . Majd valamit kieszelek!

Anyám azután maga csukta be a többi ajtókat, betette az ablaktáblákat és bevitte az összes kulcsokat a szobájába, elmondva, mint minden este rendesen, hogy soha se lehet az ember eléggé óvatos, annyi a csavargó a vidéken! De igy, hála Istennek, nincs mitől félni, senki be nem jöhet a házba, de ki sem mehet egy lélek sem. Talán nevettem volna ezen, ha nem reszketek annyira, mint reszkettem.

És emlékszem. . .

Itt vagyok a szobánkban. Tanitó-mesterem ott fekszik a másik ágyban, lesem, de nem akar horkolni. A mély csöndben szendergő kastély ablaktábláit döngeti a szél. Iszonyu szél kerekedik, tépi a falombokat s a levelek csattogva verődnek össze, behallatszik hozzám a didergésük. Óh ez borzasztó lesz az uton, ez a szél! De nem, hisz csak

annál nagyobb biztosságban leszek, legalább elnyomja a zajt, amelyet lépteim okoznak, amikor kiosonok a kastélyból. Mozdulatlanul lesem, hogy Firmin ur elaludjék, hogy mindenki elaludjék a kastélyban. Elgondolva vakmerőségemet és mindazt, ami még ma este előttem áll, — halántékaim lázasan lüktetnek, gerincemen a hideg borzong végig, mintha egy darab jég olvadna szét a tarkóm alatt és az csurogna le a hátamon.

Firmin ur horkolni kezd!

De hisz az éjjeli mécses meg van gyujtva! Nem merek felkelni, mert mit szólna tanitómesterem, ha hirtelen felébredve, látná, hogy öltözöm? Ki kell fujni a mécsest . . . Igen, de hátha arra talál felébredni Firmin ur, hogy egyszerre sötét lesz a szobában? . . . Mindegy, el kell fujni a mécsest. De hogyan? A mécses ott áll egy alacsony kis asztalon, az ablak és az ágyláb közt, elég messze tőlem, de hátha mégis elérem. Kisértsük meg. Előrehajlok, amennyire csak lehet, de nyikorogni kezd alattam az ágy. Firmin ur abbahagyja a hortyogást! Felébredt? Nem, ismét hortyog. Ismét nekinyujtódzom, iparkodom elérni a mécsest, összeszedem minden lélekzetemet, a lángocska meglibben, de nem alszik ki.

Még jobban előrehajoltam és fujtam . . .

Felső testem sulya kirántott az ágyból, leestem és magammal ránttottam az asztalt s az éjjeli mécsest. Az esés zaját elnyomta egy heves szélroham, amely odakint csapkodta az ablaktáblákat és esze-

veszetten forgatta a kastély négy csikorgó szélkakasát.

Nem mertem moccanni.

Lassankint csönd lett a szobában. Firmin ur békésen horkolt.

Most hát öltözzünk!

Négykézláb mászok a ruháim után. Az ágy elé, egy székre raktam őket. Tapogatva keresem, — nem találom a széket és nem találom többé az ágyamat se. Igen, értem! — a hirtelen esés és a hirtelen sötétség egészen összezavart, nem tudok tájékozódni, eltévedtem a saját szobámban.

Ugy négykézláb mászva, valószinüleg távolabb jutottam az ágyamtól, ahelyett, hogy közeledtem volna hozzá.

Legjobb lesz nem mozdulni! Ha a véletlenre bizom magamat, még a mesterem ágyába botolhatok. A hortyogása azonban figyelmeztetett, hogy merre felé nem szabad mennem és a helyes irányba terelt. Rátaláltam a kabátomra, cipőmre és a nadrágomra. Visszafojtott lélekzettel szedtem magamra ruháimat és halkan, óvatosan sompolyogtam az ajtó felé. Cipőimet a kezembe fogtam s majd csak akkor fogom föllhuzni, ha künt leszek, hogy ne zörögjek a padlón s a lépcsőkön.

Előrenyujtott karokkal tapogattam az utat. Valami síkos, hideg akad a kezem alá — üveg. Ismét irányt tévesztettem, az ajtó helyett az ablak elé kerültem. De most már legalább tudok

tájékozódni, az ajtó egészen szemközt van az ablakkal. Megfordulok és lassan, ügyelve, mint a macska, pihegni se merve, — eljutok a szoba másik felébe. Valami megcsörren a lábam előtt, gurulni kezd s belecsapódik az ágy lábába. A porcelánmécses volt. El vagyok veszve, mesterem a nevemen szólit.

— Mi az, mi? Nem alszik?

A veszedelem találékonynyá tesz. Egy hosszut, mélyet ásitva, tompa hangon, mintha a paplan alól felelnék, igy felelek neki:

— Igen . . . igen . . . alszom. . . Én alszom... Már tudom . . . már tudom a leckémet. . .

Firmin ur befordul, nyikorog alatta az ágy. És hortyog tovább.

A siker neki bátorit. Kinyujtom a kezemet, megfogom a kilincset és menjünk. . . Nem, várjunk be egy szélrohamot.

A szél csakhamar megsegit, veszetten üvölt. Lenyomom a kilincset, kinyitom az ajtót és ime künt vagyok a folyosón, nem is teszem be magam után az ajtót... Megszólal bennem a lelkiismeret: a legcsekélyobb léghuzam megárt Firmin urnak és menten elöveszik őt reumatikus fájdalmai. Szegény ember! milyen édesen alszik!... Nem akarom, hogy miattam legyen beteg!...

Jóllehet elcsöndesedett a szél, visszafordulok és halkan, nagyon halkan beteszem az ajtót.

Azután mezitláb botorkálok végig a folyosón, szerencsére vastag, puha szőnyeggel van beteritve az

egész folyosó. Zaj nélkül haladhatok el anyám és atyám hálószobája előtt. De hogy dobog a szivem! Ha most hirtelen megnyilnék ez az ajtó és ott állana atyám, fehér hálóingében, mint egy kisértet . . . De nem, minden jól megy, semmi zaj, sötét van . . .

Megkapom a lépcső-karfát s megyek lefelé. Mintha sulyos, álomba dermedt lélekzettel volna zsufolva az egész ház . . .

Jaj! . . . . Megráz a rémület . . . . . Valami éles, száraz hang zörög végig a lépcsőházon. Az egyik cipőm talpa ütődött a lépcső-rácsba . . Rögtön jönnek . . . rajtacsipnek . . . majd kérdik, hogy mit csinálok itt, hogy hova megyek . . . De semmi, minden alszik. Hála Istennek!

Érzem mezitelen talpaim alatt a mozaik metsző hidegségét, tehát lent vagyok az alsó tornácon

A nagy ajtó nyitva lesz, hisz magam forditottam vissza a zárját az este. Most hát . . .

Igen, de a csengetyü, az a borzasztó csengetyü! Bármily óvatosan nyissam is ki, menthetetlenül meg fog csendülni. Másutt pedig ki nem juthatok a házból, csupán csak itt. A csengetésre fölébred az egész ház. Azonnal rohannak majd a lépcsőkre, a tanitó, atyám, anyám, a cselédek lámpákkal, kiáltozva, rémülten . . . És az udvaron üvöltenek majd a kutyák és az egész környék fölriad . . .

Mit tegyek?

Szerencsémre egy lócába ütődöm.

Erre egy ötletem támad.

Hátha odavive a lócát az ajtó elé, fölmásznék rajta valahogyan a csengetyüig, megfognám a csengetyü nyelvét s azalatt a másik kezemmel kitárhatnám az ajtót ugy, hogy a csengetyü meg ne zörrenjen . . . Akkor azután leszállnék s kényelmesen kijuthatnék.

De tárva kellene hagynom az ajtót, hogy viszszatérvén, bejuthassak ismét ugy, hogy a csengetyü el ne áruljon . . . De hátha majd valami csavargó, igy nyitva kapva az ajtót, fölhasználja a kinálkozó alkalmat, betör a házba és lopni, rabolni és talán gyilkolni fog? . . .

Szinte sirva fakadok arra a gondolatra, hogy bántani találják édesapámat, akit annyira szeretek s aki ugy szeret engem, — édesanyámat, — jó tanitómesteremet. Nem, nem megyek, jóllehet ott lent, ott a kertben Phénice . . .

Hirtelen egy más ötletem támadt.

Ott, a lócán állva, sebesen kitépem a kabátom bélését, jól telitömöm vele a csengetyü kelyhét, de ugy, hogy az ugyan meg nem csörrenhet. Igy már most bátran mehetek és vissza is térhetek és jól be is tehetem az ajtót.

Bátran ugrom le a lócáról, — cipőim a zsebemben vannak, mezitelen lábaim nem okoznak semmi zajt a mozaikon — kinyitom az ajtót. Kint vagyok, ügyesen beteszem magam után és most, segit a szélvihar és ragad magával!

Mint az ostor alatt pergő csiga, neki a rózsa-

alénak, le a külső rácsozatig. Be van csukva: nem tesz semmit. Hányszor másztam rajta át játékból! Hopp! és kint vagyok az országuton.

Az éjszaka világos, hogy meg ne lássanak a kastély ablakaiból, neki eredek a gabonaföldeknek, be a kalászok közé és futok, futok . . .

De hirtelen félni kezdek.

Mintha egy egész hadsereg vágtatott volna utánam, rémitő zajjal, egyenesen utánam. Hasztalan futok, bármily lélekszakadva, elfuladok, lerogyok azonnal, ők csak jönnek a nyomomban, érzem őket magam mögött, nincs többé menekvés, azonnal utólérnek . . . Hallom, hogy szitkozódnak, hogy orditanak boszut lihegve, dühösen, iszonyuan fenyegetve, visszahurcolnak és már itt vannak, nemcsak mögöttem, de oldalt, jobbra, balra, mellettem, előttem, mindenütt, körülfogtak, megrohannak, csikorogva, csattogva, dörögve zudulnak reám . . .

És én rémülve nyargalok bokron, barázdákon át s nem veszem észre, hogy hisz egy nagy tábla kukoricatöldön vágtatok és a száradt kórók csapják azt a rémületes zajt, amint harsogva hajlanak és törnek le mögöttem.

Végre kijutok az utra s nem látszanak a kastély ablakai. Talpam csupa seb s most a kavicsok is szaggatják. Megállok egy pillanatra és tölhuzom a cipőimet. Azután ismét futásnak eredek és ime — itt a négy kis almafa, halványpiros virágcsillagokkal hintett ágait hevesen rázza a szél.

A lakatosné ott lesett a kapuja előtt.

— Jőjjön! Jőjjön!

— Igen.

Egy alacsony, sötét, gyanus folyosón vezet keresztül. Fogja a kezemet, s megyek utána.

— A fő az, hogy azután a Lambadeék kertjében lármát ne csapjon! Az öreg nyitott szemmel alszik, mert örökké attól fél, hogy reggel nem keltik föl elég jókor és elkésik a műhelyből. Töltött puska lóg az ágya fölött. No, ha rajtacsipné az urfit . . .

A lakatosék háza mögött sompolygunk. Egy alacsony, csak ugy agyagból s durva terméskövekből összetákolt fal elé jutunk. Egy pillanat alatt keresztül mászom; egy szegényes, kis kertben vagyok, amelyre teljes árnyékot vet a ház. De a ház tövében, egészen földszint, világosság dereng. Az a Phénice lámpája, — nem feküdt le, engem vár. Oldalt kerülök a világosság felé. Lent, egészen lent, ragyog, mint egy földre hullott csillag.

XIX.

A kis kertben, a két magasabban nyiló földszinti ablak volt a Phénice szobájának egyetlen ablaka, valami hosszu, keskeny, mély nyilás, inkább olyan pince-szelelőlyuk, mint ablak.

A szoba is inkább pince volt. Ez a mennyei kis teremtés a föld alatt lakott.

Rozsdás, fekete vasrács volt a nyiló üvegtáblaja előtt, keresztformában osztva négy, még kisebb lyukra azt a lyukat. Egy fej át nem fért volna rajta.

Ide jöttem én ezután éjszakánkint s térdre borulva a kis ablak előtt, áhitattal fogtuk egymás kezét.

Arra már nem emlékszem, hogy mit beszéltem neki. Bátrabb voltam mint nappal, ott a kertek alatti ösvényen; egy-két szót megkockáztattam, de már nem emlékszem reájuk. Egymás kezét fogva, mennyei gyönyörüség lengett át szivemen, eltöltötte egész valómat, a torkomra tolult és talán szavakba verődött, és talán ezeket mondtam el neki. Én csakugy nem tudtam, hogy mit beszélek, mint ahogy nem tudja a csicsergő madár. Pedig milyen hévvel, milyen édesen csicsereg, ha elkövetkezik szerelmének ideje!

Gyönyörüségem ártatlan áradozásai közé bizonyosan vegyült tanult leckéimből is valami. Oh milyen banális lehettem! És milyen fönséges! . . . Éreztem, hogy remeg remegő kezemben az ő drága kis keze.

De ő, ő nem szólt soha.

Többé nem gyujtott lámpát, némán, a sötétben várt reám és némán ült a sötétben, amikor együtt voltunk. De ez a csönd rezgett és reszketett a sötétség.

Ő is reszketett folyton — fogtuk egymás kezét,

halkan suttogtam és forró leheletemmel telt meg körülöttünk az éjszaka.

Ma tudom csak elképzelni, hogy ő mit érezhetett ott, a rács mögött. Bizonyosan ő se gondolt semmire, nem magyarázgatta, hogy mi történik velünk — ott volt, mert lehetetlen volt ott nem lennie, mert nem volt ereje, hogy elmeneküljön és mert boldog volt, nem tudni miért — csak boldog!

Szeretett engem? És csakugyan engem? . . . Vagy bárki más lehetett volna az én helyemben és csakolyan szerelem lett volna ez a szerelem?!...

Ő választott engem? Vagy csak meghódolt előttem?

Egy érzelemnek engedett? Vagy csak elszédült?

Eh! Hát én vajjon okát tudom adni mindannak, amit emez éjjeli pillanatok üdvösségéből éreztem, nem törődve azzal, hogy bármelyik pillanatban megnyilhatik fölöttünk az ablak s Lambade mester valami tolvajnak nézve, lelőhet, mint egy kósza ebet — nem törődve a kastélylyal, amelynek kapuja zárva maradt mögöttem — nem a szüleimmel, akik tán kétségbeesve keresnek ezalatt — mindent, mindent feledve, még őt magát is!

A szerelemre bimbózó ifjuság boldog tavaszának mámora kábitott bennünket, engem is, őt is, mindnyájunkat.

Eszünkbe se jutott a csók. Testünknek semmi köze nem volt gyönyörüségeinkhez.

És soha, de soha, egyetlen egyszer eszembe nem jutott, hogy abban az alacsony szobában, ott a Phénice ágya, amelyben jöttöm előtt feküdt, s a melybe le fog feküdni, amikor elmegyek.

Két ártatlan, boldog gyermek voltunk! Fogtuk egymás kezét, s lágyan borult reánk a csillagos, enyhe éjszaka, a ragyogó csillagokkal, tiszta csillagokkal teljes éjszaka.

Aztán elváltunk, amikor közeledett a hajnal — a mosolygó, rózsás, ártatlan hajnal.

XX.

Hej, de Ollivier kisasszony szép gömbölyü vállai nagy szerencsétlenségnek lettek az okozói.

Hogy ki volt Ollivier kisasszony?

Ő a Nagy Szinház szendéje volt.

Eddig soha nem vittek engem szinházba. Messze laktunk a várostól, csak késő éjszaka juthattunk volna haza a szinházból s igy nem tudtam volna másnap reggel elég jókor fölkelni, hogy elkészüljek a leckéimre.

Az persze, hogy én éjszakánkint csavarogni járok, eszébe se jutott volna senkinek. Azt hitték, ugy aluszom, mint a bunda s reggelenkint jól kipihenve látok munkához.

De maholnap már egész ember lesz belőlem, — hát ugy találták, hogy elkerülhetetlenül gondos-

kodniok kell valami koromhoz illő szórakozásról. Szüleim tehát páholyt béreltek a Nagy-Szinházban.

Amidőn először léptem a páholyunkba, már elkezdték volt a darabot, — tátva maradt a szám, szemeim káprázták; nem a csillár, nem a közönség és nem a diszletek döbbentettek igy meg, hanem két gömbölyü, bársonyos fehér női váll, melyek egy piros, kivágott női derék keretében szinte szikráztak szemeim előtt: — az Ollivier kisasszony vállai.

Nem, annak a furcsa valószinütlenségét, hogy ő, igy apródnak öltözve, tehát férfiszerepet adva, a mezitelen vállait mutogassa, azt rögtön megállapitottam. De mégis káprázatos hatással volt reám! Milyen gömbölyüek, milyen üdék és milyen vakitók voltak azok a vállak! . . . Önkénytelenül kinyiltak a tenyereim, szerettem volna utánok nyulni, szemeim szikrákat hánytak rezgő pilláim alatt s mintha végig-végig karmolta volna valaki a gerincemet. A lábaim mázsás nehezekké lettek és nem tudtak mozdulni. A torkom elszorult, a szám kiszáradt, mintha tüzet ettem volna . . .

Azután láttam a kövér énekesnőt, a rózsaszinü felhőkbe öltözött táncosnőket és mindenféle szinü ruhákba öltözött más és más nőket, akik vakmerően emelgették hófehér mezitelen karjaikat, — de engem nem érdekelt senki és semmi, csak Ollivier kisasszony szép gömbölyü vállai. Mikor nem volt a szinpadon, akkor is csak őt láttam.

Akkor éjjel nem mentem el Phénice kis kertjébe.

Nem mehettem, mert anyám megelőzött és maga csukta be a lépcsőház nagy ajtaját és elvitte a kulcsot. Nem mehettem semmi módon.

Csakugyan egyedül a véletlen akadályozott meg? . . . Nem volt semmi részem abban, hogy anyám megelőzött s becsukta az ajtót nélkülem? . . . Nem készakarva késlekedtem? . . .

Egész éjjel nem tudtam elaludni. Megszoktam, hogy csak hajnal felé aludjak s most is került az álom. Folyton azokat a vállakat láttam. És úgy képzeltem, belehalnék a boldogságba, ha azokat a vállakat ajkaimmal érinthetném! . . . Fejemet párnámba temetve, minden erőmmel szabadulni iparkodtam e vállak égető emlékétől. Nem akartam látni, nem! . . . nem! . . .

Nem az a tudat nyugtalanitott, hogy csuf és talán bünös dolog az Ollivier kisasszony vállaira gondolnom. Bünről fogalmam se volt. De nyugtalanitott, fizikailag kinozott, hevitett, borzongatott az az emlék, — reszketett bennem a fiatal forró vágy, amelynek nem tudtam volna nevét adni, — minden pórusom bizsergett — és hirtelen lázas álomba merültem, de csakhamar éleset sikoltva ébredtem fel.

XXI.

Milyen ügyesen neszeltem mindenre, amit csak megtudhattam Ollivier kisasszonyról, a Nagy-Szinház szendéjéről!

Meg akartam ismerkedni vele, mindenáron, akár hogyan.

Gyerek voltam még, de e néhány nap alatt egy vén kalandor ravaszságán is tultettem. Füleltem a szüleim páholyában elejtett minden szóra, — ha látogató jött, megbujtam a páholy-sarokban, s ugy lestem mohón, mit beszél, — füleltem az előcsarnokban, — a szinpadi bejárónál (Istenem! miért nem mehetek én föl a szinpadra, ahol egész közelről láthatnám Ollivier kisasszony szép gömbölyü vállait) — minden érdekelt, ami Ollivier kisasszonyra vonatkozott.

Csakhamar megtudtam, hogy infámis rossz hire jár a szép kisasszonynak és hogy alaposan érdemeket is szerez arra. A verebek is csiripelték, hogy szabad bejárása van hozzá a szinház összes gazdag bérlőinek — és hogy ennek köszönheti szinpadi sikerei nagy részét, mert a hangja ugyancsak vékony és savanyu; hogy egy kis összeg, vagy valami csinos ajándék révén bárki hozzájuthatott a fiatal szende pazar kegyeihez.

Oh, milyen boldogok lehettek azok a bérlők!...

Hallottam, hogy viszont milyen kegyetlen és könyörtelen azokhoz, akik üres kézzel s csak lobogó szerelemmel, édes szavakkal közelednek hozzá! Szinésztársai ki nem állhatták, és ő se sokat törődött velük. A szinház második tenoristája is hasztalan udvarolt neki, pedig annak csillogó fehér fogai voltak és az állán egy szépség-pörsenés is volt.

Bizony ezek a hirek eléggé lehangolhattak,

mert végre is, azzal az árva két frankkal, amelyet tizennégy éves korom óta vasárnaponkint adott édes apám, azzal ugyan nem sokra vihetem . . .

De azért nem mondtam le, szó sincs róla, — legyenek a dolgok bármiként, és történjék bármi, meg fogom hóditani Ollivier kisasszonyt!. . .

Napokig tanakodtam, hogy miként kezdjek hozzá.

Éjjeli kirándulásaimnak végük szakadt. Feléje se néztem többé Phénicenek. A lakatosné, az ürügy alatt, hogy nincs-e valami reperálni való, följött a kastélyba, titokban megszólitott és mondta, hogy:

— Mennyit sir! . . .

Oh milyen gonosz tud az lenni, akit szeretnek, de aki nem szeret többé.

— Sir? . . . Szegény kicsike!

Csak annyit feleltem és akkor is, akkor is — eszemben voltak az Ollivier kisasszony szép gömbölyü vállai.

Egy ajándékot, igen, valami csinos ajándékot kell küldeni a szép szendének, valami értékes ajándékot, például egy drága ékszert.

Istenem! Negyven sous hetenkint. . . Ennyi az összes vagyonom! De az akarat nagy mester, aranyat tud teremteni, ha kell, — vagy tolvajt.

Hála Istennek, én nem loptam. Lopni, nem loptam! Egyszerüen csak egy kölcsönt kötöttem. Azon ürügy alatt, hogy édesapám névnapjára egy remekül betanitott fülemülét akarok vásárolni, mely szebben énekel minden valaha létezett fülemüléknél s amelyet

a Szent-Kristóf-téren árul egy madárkereskedő, — rávettem Firmin urat, ki maga se volt valami nagy bőségben, hogy nekem nyolcvan frankot kölcsönözzön. Négy szép aranyat! Ez már aztán valami volt! Ezen már vásárolhatok minden bizonynyal olyan drágaságot, hogy belékáprázik Ollivier kisasszony!

Ami Firmin urat illeti, neki fényesen bebizonyítottam, hogy nem kockáztat semmit, mert hisz majd megmondom azután édesapámnak, hogy miféle pénzen vettem a fülemülét és hogy mennyiért, ő majd megadja a nyolcvan frankot ezer örömmel. Igy!

De hol a fülemüle?... Szinét se láttam én a Szent-Kristót-téren ilyen madárnak . . . És miután igy nem adhatok édesapámnak fülemülét a névenapjára . . .

Furcsa históriák sülnek majd ki ebből! Furdalt is a lelkiismeret mód nélkül . . . De azért nem haboztam . . . Az is igaz, hogy végre a vasárnapi két frankjaimból is negyven hét alatt nagyszerüen visszafizethetek nyolcvan frankot . . .

De a pénz magában még nem sokat ért: — vásárolni is kellett azon valamit. Hogyan? Sohase eresztettek el egyedül a városba s az is kétséges volt, hogy akad-e olyan ékszerész, aki szóba áll velem!

Ezen a kis akadályon csakhamar átvergődtem.

Egyszer, mikor anyámmal látogatáson voltunk Toulonban egy barátnőjénél, azon ürügy alatt, hogy lemegyek az udvarra játszani, kiosontam a szalonból.

Uccu neki a lépcsőknek, ki a városba, és egyenesen anyám ékszerészéhez futottam, kinek a nagy piacon volt az üzlete, az arkádok alatt. Ez az ékszerész ismert s könnyen elhitte, hogy valamelyik rokonunknak vásárolok ajándékot.

Egy aranyozott ezüst karperecet ajánlott — egészen olyan volt, mintha aranyból lett volt, — melyen két hamis gyöngy között egy gránát csillogott.

Oh milyen szép volt! Ugy ragyogott! Annyi bizonyos, hogy ennyi pompának nem fog ellenállhatni Ollivier kisasszony!... És nyolcvan frank se csekélység! Az én első adósságom. Már mindegy!

Visszasiettem anyámhoz, zsebemben a fehér selyemmel behuzott ékszeres dobozzal. Csak ugy dagadt tőle a nadrágom zsebje.

Egész éjjel Ollivier kisasszonyról álmodtam. Kecsesen nyujtotta szép ajándékom felé a karjait és én térden állva adtam azt át neki.

Minthogy most is, mint hajdanában, nagyokat szoktam volt sétálni Brillanttal, a kutyámmal, nem lesz nehéz kiszabadulnom egy délután a kastélyból. Három óra elegendő, hogy eligazitsam a dolgomat Ollivier kisasszonynál.

A szinház portásánál megtudtam lakásának a pontos cimét, — Könyök-utca 36. szám alatt lakott, éppen a cukrász fölött.

Az, hogy csöpp legény volnék én még az ilyen kalandra, eszem-ágába se jutott. Hát azok a bérlők

különbek, mint én, azért mert vének?! Az igaz, hogy mostanában multam tizennégy éves, de bizony csak különb az én tejfehér arcom és szebbek az én göndör, aranyszőke fürtjeim! . . . Ha Ollivier kisasszonynak van egy kis izlése . . .

Furcsa kis kamasz lehettem.

Egy dolog nagyon bántott: — a ruhám. Az én kék bársony kacabajkám, a széles, gyerekes gallér . . . A nadrágom még csak elcsuszott volna valahogyan, bár fehér posztóból volt, s inkább hasonlitott valami apród maskarájához, mint egy fiatal ur ruhájához! De ez még hagyján! Hanem a süvegem, a tollas süvegem, az már türhetetlenül gyerekes volt! Különben se vehettem volna föl hétköznap a vasárnapi szebbik ruhámat; mit szóltak volna, ha látják, hogy igy kiöltözöm egy déiutáni kóborlásra?!

De az én találékonyságomon nem tett tul semmiféle nehézség. Ugy okoskodtam, hogy inkább lehetek kopott, mint gyerekes — a tanitómesterem ruhatárában tartottam tehát szemlét. Kiválasztottam egy nankin-mellényt, amely számtalan mosások során elvesztette eredeti szinének leghalványabb emlékeit is, — kiválasztottam továbbá egy tubákszinü vadász-zekét

A mellény persze hosszu volt, jóval a köldökömön alul ért, a zeke pedig olyan dus ráncokat vetett az én sovány, nyurga hátamon, mint egy széllengette zászló az árbóc körül.

Magamra csuktam dolgozószobám ajtaját és munkához láttam. A mellény aljából fölhajtottam két tenyérnyit s gombostükkel tüzdeltem le; a zeke hátából is betüztem vagy egy arasznyit. Az igy összegyüremlett posztó valóságos pupot vetett a hátamon. Mindegy! — hát hadd legyek pupos, de legalább férfiasan öltözött pupos leszek.

A kalap kérdése adta a legtöbb gondot. Becsvágyamat csak egy magastetejü kalap elégithette volna ki, — de Firmin urnak rengeteg feje volt s valamennyi kalapjába kétszeresen belefért az én fejem. Édes apám kalapjai pedig kicsinyek voltak, mert neki szük, hegyes koponyája volt, s az ő kalapjai ugy álltak a fejemen, mint a cirkuszbeli cifra ruhás kis majmok fején az apró csákók.

Az előszobai szekrényben kutatva, egy piros sipkára bukkantam. Nagyszerü! Meg voltam mentve! Valamelyik baszk inasunk érkezhetett ezzel a sipkával hazulról. Az igaz, hogy az ilyen sipka nem parádés látogatásokra való holmi, de az is tény, hogy kevésbbé gyerekes, mint az én tollas süvegem. A tubákszinü bársony vadász-zekében, s ezzel a piros sipkával majd olyan leszek, mint valami vidéki fiatal nemes, aki nagy vadász és folyton az erdőket bujja, és kissé hetykén, csak ugy állit be a kis komédiásnéhoz, ahogy rendesen járni szokott!... A leányka elég csinos, annyi bizonyos, de hát nem valami nagyon fontos személyiség a magunk fajta legény előtt!...

XXII.

Keddi napon történt, egy szeptemberi délután. — Ollivier kisasszony már eleve értesitve volt levélbelileg, hogy egy csodálója fogja tiszteletét tenni nála — mondom, egy szeptemberi kedden osontam ki a Pala-kastélyból, hogy Ollivier kisasszonyt, a Nagy Szinház bájos szendéjét meglátogassam.

A nankin mellényt, vadász-zekét és piros sipkát lehetőleg laposan a testem köré csavartam és szerencsésen kijutottam a szántóföldekre. Egy mély utban, ahol senki nem járt, sebesen átöltöztem, gyerekes ruháimat egy csipkebokor mögé rejtettem, hogy majd visszajövet ismét azt vegyem magamra.

Azután neki a városnak!

Ugyancsak szaladtam, bár a bő ruhák akadályoztak a futásban és a sipka is le-lemaradt a fejemről. Tényleg pupossá tett a begyürt vadász-zeke, de a piros sipka annál hetykébben állott a fejemen, és ami fő, a zsebemben volt az ékszeres doboz.

Ott kellett elhaladnom a Phéniceék háza előtt, a virágzó kis almafák alatt.

A ház ablakai be voltak téve, mint a bánatosan lehunyt szemek — és ugy éreztem, hogy a virágos lombok lehajlanak hozzám, valamit sugni akarnak, valamit, ami nagyon, nagyon szomoru . . .

Megállottam és vártam. Az egyik ágat meglibbentette előttem a szél és virágpelyhek sirtak le róla.

Igen, nemsokára jön az ősz s a kis almafák megannyi lombjáról lefoszlanak a virágok . . .

De nemsokára látni fogom Ollivier kisasszony szép gömbölyü vállait! . . .

Mint egy első diadala felé törtető hadapród, vakmerően folytattam utamat.

XXIII.

Reszkettem, mint a nyárfalevél.

Nem, soha nem mernék fölmenni e borzasztó ház lépcsőin!! Biz az én szépséges bátorságom ugy ketté törött ott a kapu előtt, mint egy száraz ág. Egy vágyam volt csupán: — futni innen!

Szerencsére, ott volt a cukrász-bolt.

Beléptem. Megittam két pohár malagát. A szemeim kigyultak s ugy éreztem, hogy most nagyon szép dolgokat tudnék mondani!

Négyesével nyargaltam föl a lépcsőkön s a csengetyü-huzó után nyultam.

Oh, én Istenem, ha maga Ollivier kisasszony jön ajtót nyitni! . . . Talán elküldte hazulról az inasait, mivel hogy bejelentettem a látogatásomat?! . . . Mit fogok neki mondani? . . . Mit fogok csinálni? . . .

Hátha visszafordulnék és soha többé ide nem jönnék? . . . Milyen gyerekes lesz, ha én itt majd elkezdek hebegni! . . .

Egy gyerek!

Káronkodtam egyet, ahogy Firmin ur szokott s

ugy megrántottam a csengetyű-huzót, hogy csengett belé az egész ház. Egy gyerek! . . . No majd mindjárt meglátjuk, ki itt a gyerek . . .

Hanem azért, mégis csak jobb szerettem volna, hogy, dacára levelemnek, Ollivier kisasszony ne lett légyen otthon és hogy bár ki ne nyitná senki azt az ajtót!

Jutott rá időm, hogy összeszedjem magam. Egy mogorva arcu vén szolgáló vezetett be a négyszögletes, csaknem üres előszobába. Nyoma sem volt ott a fényüzésnek.

Ha egy fiatal, helyrearcu kis szobalány fogad, aki előtt selyem kötényke van és szalagos főkötő a fején — bizonyosan megrémülök, de mégis elbájolt volna.

Némi önérzet ébredt bennem, csipőre tettem a kezemet s mondtam, hogy — itt már várnak rám!

Erre az öreg hangosan egy félig nyitott ajtó felé kiáltott:

— Amandine, téged keres valaki.

— Ki az? — szólt ki tiszta, csengő hangon a szobából valaki.

— Egy kis fickó.

Menten fölágaskodtam.

— Kitól? — csengett ugyanaz a hang.

— Magamtól! — szóltam én.

És ezzel berontottam a szobába, amely mintha telve lett volna aranynyal és napsugárral. Ott találtam őt, a Nagy-Szinház szendéjét, bolyhos fürdő-

köpenyben, kibontott hajjal, éppen akkor léphetett ki a fürdőkádból.

Mintha ezerszinü lángok csaptak volna szemeimbe, számba és az egész arcomba, égni kezdett a testem, reszkettem . . . Azután minden fehérré folyt össze előttem.

— Nos, kicsikém, mi kell? . . . Ugy látszik, nem igen zsenirozzuk magunkat. mi? . . . Hát te, mama, megbolondultál, hogy ilyenkor ereszted be hozzám?! . . . No, de semmi, ugy-e, kis barátom? Hát csak hamarosan, halljuk, mi kell?

Lihegve, pironkodva fordultam el. De ő vállon fogott.

— Nos, halljuk! . . . Tán nincs hangja? . . . Azt kérdem, hogy mi kell?

Amidőn vállon fogott, lecsuszott a jobb válláról a fürdőköpeny. Láttam a vállát, azt a csodás, szép, gömbölyü vállat. Az ajkaim rezegni kezdtek, vacogtak a fogaim s csaknem kicsordultak a könyeim . . . Nem tudtam egy szót se szólni.

Emlékszem, hogy mint amikor édes anyámmal látogatóba érkeztünk valahová — udvariasan levettem a sipkámat és forgattam, forgattam . . . Hirtelen elhatározva magamat, elővettem s odanyujtottam neki az ékszeres dobozt.

Ollivier kisasszony elmosolyodott.

— Ah, igen! — szólt szelidebben — hát az ékszerész embere. Ki küldte?

— Senki . . . senki . . . én . . . én magam . . .

Igy dadogva, kinyitottam a dobozt. Az aranyo-

zott karperec csillogott és csillogott a két hamis gyöngy közt a granát.

Az első pillanatban ámulva tekintett rám Ollivier kisasszony; nézett, azután közelről, jól megnézte a karperecet. De már ekkor gonoszul csillogtak a szemei. Egyszerre kiharsadt belőle a kacagás, erőszakosan, kegyetlenül:

— Mama! mama! Hortense! Camille! Plançon asszony! . . .

A hátsó szobából pedig egymás hátán rontottak be erre ezek a népek; kártya volt a kezükben, az egyik fiatal, a másik vén, isten tudja! . . . kalapban, hajadon fővel, hogy: — mi az? mi az? mi történt? . . .

Ollivier kisasszony csipőre rakott kezekkel hahotázott, csakugy lengett rajta a fürdőköpönyeg.

— No már ilyet! Mindjárt megüt a guta! . . . Nézzétek ezt az apróságot! Ezt a kis pöttyömöt! Akármi legyek, ha van tizenkét esztendős! (Nem igaz! Már tizennégy éves is elmultam!) És szerelmes belém a szentem, ide nézzetek, karperecet hozott! (Fogta, s mutatta nekik a karperecet.) Te kis béka, te ezt a mamádtól csipted el, ugy-e? Mi? . . . No csak valljad be, kicsikém! . . . De lásd, én már kinőttem a bölcsőből! . . . No már az szent, manapság már gyerekek sincsenek többé a világon!

És azok az asszonyok, ahányan csak voltak, kacagott valamennyi, én pedig keservesen sirtam és

menekültem. Az utcára érve, ugy elaléltam, hogy egy lépést se tudtam tenni, a cukrász szedett össze.

Valahogy magamhoz tértem, azután megint sirtam, sirtam és mintha hallottam volna, hogy oda fent mint nevet rajtam még most is az egész asszonysereg.

XXIV.

Indultam haza felé.

Már nem sirtam, de lesütött szemekkel mentem. Nem mertem volna a világért ránézni valakire, ugy szégyeltem magam.

Ugy bántak velem, mint egy kis kölyökkel, velem, aki karperecet hozott neki, akár csak egy meglett ember!

Bizonyosan a ruhám miatt . . . Tényleg kopott . . . És hogy áll rajtam! . . . Mint egy madárijesztőn. A sipkában meg olyan lehetek, mint egy sült paraszt! . . .

Nem, nem! Hasztalan biztattam magam, nem a ruhám az oka! Kicsi vagyok még, ez az igazság.

Az igaz, hogy nem is voltam valami megtermett óriás, de végre is, hét-nyolc hónap mulva betöltöttem volt a tizenöt esztendőt. Egy emberrel, aki ma-holnap tizenöt esztendős mult, csak mégse illik ugy bánni, mint ahogy velem bánt Ollivier kisasszony . . . Liba, igen, — és a többi is mind liba egytől egyig! Majd megtanitom én őket, majd boszut állok én rajtuk! Majd karontogva fo-

gok sétálni az ablaka alatt valami csinos leánynyal . . . Ugyan miféle leánynyal? . . . Nem tudom, de különb lesz, mint ő, az is bizonyos. Majd megmutatom én neki, hogy nem szorultam rá! A rongyos! . . .

Az igaz, hogy valami olyan leány kellene nekem, aki nem igen nagy, nehogy magasabb legyen, mint én, amikor karonfogvást sétálunk . . . Azért még sem lesz olyan kicsi, hogy ez itt büszkélkedhessék, vagy lenézhessen bennünket . . .

Igy okoskodva, kiegyenesedtem s körülnéztem. De csakhamar lehorgasztottam ismét a fejemet, mert egy kirakat üveglapján ott láttam magamat és bizony nem olyan voltam, mint a nagy emberek . . .

De micsoda gondolat is az, hogy édes anyám nem vágatja le a hajamat s olyan hosszú fürtökkel ereszt az emberek közé, mint egy leányt! . . .

Ezen mérgelődtem.

Rendesen soha se jártunk mi gyalog a városba, kocsin jöttünk és kocsin mentünk haza. Nem igen ismertem a városszéli utcákat, most pedig dehogy mertem volna megkérdezni valakitől, hogy merre jutok vissza a kastélyba.

Eltévedtem.

A nagy piacról letérve, széles, nagy utcákon mentem végig, azután kisebbekbe jutottam, azután egészen szűk sikátorokon át, zsákutcákban bódorogtam, ahol rajtam kívül egy lélek se járt.

Itt-ott bolt is volt, meg apró kocsmák, pirosan befüggönyözött ablakokkal, gyümölcsös kofák a sar-

kokon, grájzler-boltok, de mintha soha senki nem vásárolt volna itt semmit, a kofák szundikáltak, a boltban se volt senki. Az ablakok légmentesen be voltak téve az alacsony házakon.

És volt ebben a magányban valami csend, mely olyan különösen verte vissza a lépéseim hangját, olyan misztikusan, hogy félelem fogott el . . . Féltem, igazán. Ugy éreztem, hogy nem volna szabad itt lennem.

Bár jönne már valaki! . . . Megkérdezem tőle bátran, hogy merre juthatok innen haza? . . . Nem bánom én, akármit gondol rólam, akármilyen nevetséges, eltévedt kis törpének tart is!

És mégse mertem sietni. Féltem, hogy annál jobban eltévedek.

Ollivier kisasszony is eszembe jutott. . . A meglett emberek nem szoktak eltévedni és én, én . . . itt kódorgok, mint egy éretlen tacskó s nem tudok hazatalálni.

Valaki utánam kiáltott:

— Urfi! Urficska!!

Arra felé fordultam.

Egy alacsony, piszkos ház ablakából kiabált utánam egy kövér, pirosarcu asszony. Az az egyetlen ablak volt nyitva az egész környéken, a többin be voltak téve a haragoszöld zsalugáterek. Milyen iszonyuan piros volt annak az asszonynak az arca!

— Nos! Mi?! Hát nem hallod?! Urfi . . .

Dühösen kiáltott. Egy pillanatra megálltam, jól megnéztem, azután reszketve, rémülten eredtem eszeveszett futásnak. És úgy futva, mintha sorra nyíltak volna az ablakok, mintha valamennyi ablakból én reám kiabáltak volna, szidtak, hívtak, kopogott a kövezet, nagyokat zörrentek a kicsapódó ablaktáblák . . . És futottam, futottam, míg a lélegzetem el nem akadt és akkor lihegve vánszorogtam egyik sikátorból a másikba, soha végét nem találtam, zsákutcába futottam, Isten tudja hol jártam és hol találok ki . . . Soha, soha többé innen ki nem találok . . .

Már eltévedtem.

XXV.

És amint a köves domboldalon ballagtam hazafelé, ismét a virágzó kis almafák alá kerültem. A szél halk zörejjel markolt az ágak közé és pazarul hintette elém a halvány-rózsaszinü virágokat.

Hát ez is engem gúnyol? . . . Ez is olyan gonosz, mint a nők, olyan mint Ollivier kisasszony?...

Oh nem, a halkan zúgó ágak lágyan, gyöngéden suttogtak, — nem csúfoltak, talán inkább sajnáltak! . . . Miért nem maradtam itt az imént s miért nem hallgattam meg akkor, hogy mit akarnak mondani!? . . . Nem eresztettek volna Ollivier kisasszonyhoz, ha jól rájuk hallgatok. Azt a jó tanácsot adták volna, hogy ne menjek ahhoz a gonosz

teremtéshez, aki olyan kegyetlenül fogadott ajándékommal együtt.

És esküt mernék rá tenni, Phénice is csak olyan jóságosan fogadna most, mint fogadnak a virágzó kis almafák. Keservesen sírt, szenvedett, hogy olyan régen nem voltam nála éjszakánkint a kis kertben, az ablaka alatt, — de azért nem haragszik rám és bizonyosan csak olyan édesen fogadna, mint fogadott azelőtt.

Ha most találkoznánk, ő megvígasztalna, elfeledtetné velem azt, hogy mások milyen irgalmatlanul bántottak, megint jóvá tenne, fehérré... Hisz ő is szép, talán még szebb és talán az ő vállai még szebbek, gömbölyűbbek...

Busan ballagtam tovább és Phénicere gondoltam, az én édes Phénicemre, kit nem lett volna szabad elfelednem.

Egy erősebb szélroham hevesen megrázta a virágzó kis almafák lombjait és azok zokogva sóhajtottak utánam:

— Gyere, gyere, oh gyere vissza!

XXVI.

De nem mertem visszamenni Phénicehez.

Gondolni se mertem reá.

Ugy éreztem, hogy elvetemedett, gonosz lélek vagyok. Nem érdemlem meg őt és senkit és semmit.

A galádságnak, a rútnak és piszoknak valami undoritó sara kevert be engem, szerettem volna folyton mosakodni és nem tudtam magamat tisztának érezni.

Valami nehéz, émelyitő szagot éreztem örökké és nem tudtam szabadulni tőle.

Mikor esténkint homlokon csókolt az édesanyám, reszkettem, hogy ő is meg találja érezni rajtam ezt a rettenetes szagot . . . és szerettem volna térdre omolva könyörögni neki, hogy ne csókoljon meg engem, mert beszennyezi az ajkait.

Ugy éreztem, hogy mindenki, mindenki, az egész világ jobb, mint én, és én vagyok a legalávalóbb, a leghitványabb teremtés a földön.

Éjszakánkint lidércnyomásokként feküdtek álmaimra az emlékeim, ha aludtam, — de aludni se tudtam. Éles visításokkal riadtam föl, ha néha elnyomott a lázas álom.

Nappal hasztalan kerestek. Bújtam szem elől.

Ott rejtőztem el ismét, a nagy cédrus fekete ágai közt, amelyek első álmaimat ringatták? . . . Oh nem! . . .

Sajátságos kegyelettel kerültem ezt a szép fát, féltem, hogy ezt is beszennyezem; olyannak képzeltem én azt, mint az elveszett paradicsomot, ahová belépnem többé soha, soha nem szabad . . . Én vagyok a kis Ádám, aki belékóstolt a tiltott gyümölcsbe és bűnt evett . . . . Ime, kijutott már az eredendő, örök

bűnből az én osztályrészem is . . . Már tudtam, hogy mezítelen vagyok . . .

A padláson bujkáltam, a kocsiszinekben, lopva, nesztelenül, hogy senki ne lásson, senki ne halljon. Ha ebédelni vagy a leckékre hivtak, huzódoztam, sokáig hivattam magamat s ugy mentem be, hogy ne lássák az arcomat, — az arcomat, melyen ott éreztem a kárhozat fekete bélyegét . . .

XXVII.

De lassan, lassan megszoktam e lelki furdalásokat. Megerősödtem, megedzett a bűn.

Már néha ismét mertem a virágzó kis almafákra gondolni, — a kis Phénicere.

Hisz mikor, — akkor délután, — ott mentem el az almafák alatt, nem bántak azok gonoszul velem . . .

Phénice talán most is olyan örömmel fogadna, mint hajdan, bár méltatlan vagyok én ő reá . . .

De már kezdett ébredni bennem a megváltás reménye. A kis Ádám vétkezett, de a kis Éva nem vétkezett; ő ártatlan és az ő ártatlansága légyen elég mindakettőnknek . . .

És valljuk be, hogy az elkövetett bün napról-napra fakul és veszti borzalmait. Talán öntudatlanul, de vágyaim ismét életre keltek. Ugy találtam, hogy talán nem is vagyok én olyan galád bünös, mint amilyennek eleinte hittem magamat . . . Sőt amint a

napok közém és Ollivier kisasszony kegyetlen délutánja közé sorakoztak, — azon arányban sarjadt bennem valami különös büszkeség: a tudat, hogy férfi vagyok! Igen, büszkeség volt ez, a szemétdombon először kukorékoló kis kakasé; hogy az én koromban már tudom, érzem a jó és a gonosz közötti különbség izét. Végre is már tudtam olyasmit, amit nem mindenki tud, amit Phénice nem tud, a kis Phénice . . .

Én fogom azokra megtanítani, én, arra, hogy édes, édes csókot leheljen ajkamra és én az övére.

Egyszer, mikor a lakatosné följött kérdezősködni, hogy nincs-e a kastélyban valami reparálni való, — intettem neki, félrehivtam és halkan kérdezősködtem tőle.

— Hej, szegény kis lélek, egyebet se tesz, csak sír-rí szakadatlanul, mióta feléje se jön.

— No jó, — mondtam én, — hát ma este elmegyek hozzá.

— A' biz a jó lesz!

Este egészen elcsodálkozott anyám, hogy milyen szokatlan hévvel iparkodom őt megkimélni attól a fáradságtól, hogy maga zárja be az ajtókat.

XXVIII.

De a szép fehér éjszakák eltüntek örökre. . . .

Ott csókoltam az ablakrostélyon keresztül Phénice kis kezeit, az ajkaim égtek mint a parázs és

éreztem, mint hevül forróvá az ő keskeny, hideg keze is. A rozsdás vasrostély megvérezte homlokomat és belémarkoltam, ráztam, a kezeimmel akartam kitépni, a fogaimmal szerettem volna keresztül harapni, hogy ne legyen közöttünk gátul, hogy megölelhessük és megcsókolhassuk egymást. Hasztalan!... A vén, rozsdás keresztvas meg se moccant.

Már ekkor nem törődtem azzal, hogy Lambade apó rám nyithatja az emeleti ablakot és hogy esetleg ugy lelőhet, mint egy kóbor kutyát.

Nem törődtem már semmivel, csak égett az agyam és izzott minden csöpp vérem, ráztam a konok vasrácsot és ökleimmel vertem a falat . . .

Legalább a homlokát tudnám megcsókolni! De hasztalan erőlködtem, az ablaknyilás szűk volt és mély, — addig, addig erőlködtem, mig egyszer aztán elszédültem s hanyatt vágódtam.

Ott hevertem a földön, vérző koponyával, öntudatlanul és Phénice nem mert kiáltani . . .

A lakatosné mosott életre.

XXIX.

Alig tértem magamhoz, könyörögtem neki, hogy segitsen, könyörüljön rajtunk. Hosszas esdeklés után beleegyezett tervünkbe.

— No jó, hát majd az uram eligazítja holnap reggel! Majd ha az öregek elmennek hazulról, Lambade anyó mosni, a májszter meg a műhelybe, — az

uram ügyesen kifűrészeli a keresztvasat, úgy hogy szépen vissza lehessen állitani. Ugy megcsináljuk, hogy azt ugyan észre nem veszi senki. Majd én beszurkolom a fürészelés helyét. Maguk meg csak majd szépen kiemelik éjszakánkint és reggel visszateszik. Estére meglesz, de . . .

Igértem neki husz frankot.

XXX.

Egész nap jártam, keltem, mint egy őrült, azt hittem. soha este nem lesz.

Este azután rengeteg aggodalommal, türelmetlenül, lázasan vártam, hogy mikor lesz már vége a whist-partinak s mikor hordják ki a teás-edényeket. Lestem a szüleim arcát, a tanitómét, — Istenem, hisz ezek nem akarnak a világért se elálmosodni!

Tizenegy óra!

Soha ennyi ideig nem maradtak ébren!

Amint anyám fölkelt, én azonnal rohantam a lépcsőházba, hogy a szokott módon bezárjam a nagy ajtót . . .

De egy sötét alak állott az ajtó előtt lesben. A lakatosné volt. Sebesen egy darab papirost nyomott a markomba és eliramodott.

Rémülve mentem föl a szobámba.

A papirosra, durva, nagy betükkel, ez volt irva:

„Phénice beteg, ne jőjjön, soha ne jőjjön többé. Feléje se jőjjön a háznak.“

XXXI.

Négy nap mult el.

Semmi hír!

Azt vettem észre, hogy szüleim, a mesterem és a cselédek is folyton suttognak és egy hangos szó is alig esik a házban. Meg amint engem észre vettek, menten elhallgattak.

Édesatyám szokatlanul szigoru hangon, de mégis szomoruan mondta:

— Azok a te mindennapi sétáid kint a mezőkön nem vezetnek jóra. Azért nem végzed tisztességesen a dolgaidat. Ezután nem fogsz kimenni!

A rácskaput bezárták és nappal is zárva volt.

Anyám esténkint maga csukta be az ajtókat, gondosan, ő maga, egyedül.

Azt is észrevettem, hogy Firmin ur esténkint, mielőtt lefeküdtünk, gondosan bezárta szobánk ajtaját és a párnája alá tette a kulcsot. Igy aztán, még ha akartam volna, se szeghettem volna meg a lakatosné utasitását.

Mi történt? . . . Mi történhetett? . . . Phénice csakugyan beteg? . . . Vagy talán a szülei nyomára jöttek az én éjjeli látogatásaimnak s elpanaszolták az én szüleimnek? . . .

Rettenetes nyugtalanság gyötört egész nap, éjszaka nem tudtam aludni, vagy ha valahogyan el-

aludtam, borzasztó álmaim voltak és zokogva ébredtem fel.

Minden áron tudni akartam, hogy mi történt.

Egy reggel kiosontam az ebédlőből, átmásztam a kert sövényén, térdemet, karomat, kezeimet összevérezte a tövis és mint egy eszeveszett, úgy rohantam neki a mezőknek, a Phéniceék háza felé.

XXXII.

Ott láttam a távolban a négy almafát.

De nem a virágzó négy kis almafa volt az! Nyoma se volt a lombokon virágnak.

Hogyan! Ilyen hamar ősz lett volna? . .

Soha ilyen árván, gyászosan nem láttam még e fákat. Milyen szomoruak voltak. . .

És láttam a kopasz fák között valami fehéret, mint amilyen az a mousseline-ruha volt, melyet nem rég én téptem össze s melynek oly sokáig őriztem a foszlányát.

Mitéle fehérség lehetett az most ott?

Nem olyan volt, mint egy ruha. Hosszu volt, hosszu és szélesen kiteritett, mint . . . mint . . . mint egy fehér lepellel leterített ravatal.

Eszeveszetten futottam oda.

Sok ember állott a kis almafák alatt és suttogva beszéltek. Hogy Phénice beteg volt . . . és azután tegnap még betegebb lett és azután meghalt.

Meghalt! . . . Ő meghalt . . . Ő meghalt, a kis Phénice . . .

És folyton suttogtak.

Hogy beteg lett volna? . . . Igen bizony. Egy reggel valami vasrácsról beszéltek, amelyhez Lambade anyó véletlenül hozzányult és a keziben maradt . . . És azt állitják, hogy Lambade asszony azzal a vassal úgy, de úgy vágta főbe a leányát . . .

Hanyatt estem a kövezeten . . . És mégse ájultam el . . . Láttam, mint reszketnek a hófehér ravatal fölött a kis almafák csupasz, virágtalan ágai . . .

* * *

És igy van jól, igy van ez a legjobban.

Jó volt meghalni néked.

Ki voltál?

Nem tudom.

Azt se tudom, szép voltál e.

És nem tudom, azt éppen nem tudom, hogy a lelked milyen volt . . . Mi lett belőle? . . .

Oh szegény, szegény Phénice, nem találtam a lázat, nyoma sincs a virágzó kis ligetnek, de te nagyon, nagyon békésen pihenhetsz kis sírodban! Annál békésebben, minél elhagyatottabb.

Mert csak azok az igazán boldog halottak, akiknek sirja fölött kalendáriumbeli megszentelt napokon nem térdel le és nem mond közönyös imát a hétköznapi hazugság. Igen, boldogok a jól elfe-

lejtett halottak. Még távolabb vannak a mi világunktól.

Nem ismertelek, mert hisz nem mondtál te nekem soha semmit, csak az én szavaimra engedelmeskedtél, az én szemeim nyűgöztek le — és mindent, mindent megtettél volna nekem,

Szerettél, gyönyörüséged telt volna benne és csakhamar részed jutott volna a szenvedésből is. És minthogy igaz szerelemmel maradtam adósod, hálásan áldom sorsodat, hogy a halált adta néked. A hófehér halált.

Mert mi következett volna azután? . . .

Azután egyszer csak nem szerettelek volna többé; vagy — óh, mert ma már tudom, keservesen megtanultam, — vagy pedig egyszer csak te hagytál volna el hűtelenül egy más valakiért, aki ismét téged hagyott, vagy akit ismét te hagytál volna el . . .

Szóval: éltél volna, fiatal leány lettél volna és azután fiatal asszony lett volna belőled, aki azt hiszi, hogy szeret és majdan sir, mert nem szeretik, vagy mert nem szerethet többé. Olyan lettél volna, mint a többi mind, igen, ez lett volna a te sorsod is csak.

Hej, édes kis angyalom, az életet, azt ne sajnáljad!

Milyen borzasztó! — okoskodnak sokan — hogy olyan fiatalon haljon meg valaki, hogy férjhez se mehessen, anya se lehessen! . . .

Nagyon gyöngéden bánhatott azokkal az élet, akik igy okoskodnak. Talán igazán azt hiszik, hogy

boldog szívből fakad a kacagás, és talán azt hiszik, hogy igazán szeretünk? ...

Nem, én nem bánkódom és nem teszek magamnak szemrehányásokat azért, hogy én voltam halálod okozója; ha én el nem fürészeltetem azt a keresztvasat, hát talán nem ölt volna meg anyád! ...

Sőt csaknem büszke vagyok, hogy én hivtam ki a véletlen végzetet, és meghaltál, mielőtt megcsókolhattalak volna.

Gyorsan élted le idődet és aludni mentél, mielőtt a bánatra jutott volna belőle. Irigyeljen mindenki, aki született, mert hisz te oly rövid kis időre születtél.

Gyöngéden emlékezem reád és mindig emlékezni fogok; sirva kerestem a virágzó kis almafákat és megkeresném sirodat is, hogy virágokkal boritsam, ha nem volna számtalanszor jobb egyedül lenni a halálban. De nem szánlak, aludj békében és egészen egyedül.

Boldogok azok, akik fehéren halnak meg.

MESÉK.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Puck az orgonában.

I.

Egyszer Puck nagy patáliába keveredett a méhekkel, mivelhogy alattomosan belopódzott volt mézet csenni a köpübe ; vitézül meg is tépték érte a himporos, csillogó szárnyu kis fegyveresek s azt se tudta: hova bújjon dárdáik elől. Bizony a csöpp Robin pajtás alig tudott hova lenni. Megszaladt, s futott, futott, virágkocsányról-virágkocsányra, fűszáiról-fűszálra, könyörgött a madaraknak: „Helyet nekem! Helyet!“ — kérve-kérte a tücsköt, hogy bujtatná el -- és úgy rimánkodott a tölgyfákon ugrándozó mókusnak, hogy venné őt a hátára . . .

De a neki keseredett méhek a nyomában voltak untalan. Már-már azt hitte, hogy nem menekül a haragjuk elől, a midőn egy városba ért és ott egy szegény fiatal fiúra talált, a ki rongyos volt, kócos volt és egy orgonát forgatva, alamizsnát koldulgatott.

Bizony az nem valami nagyon szép muzsika volt. Az orgonája is ócska volt, repedt, rekedt, ütött-kopott szerszám. De Pucknak ezuttal kisebb dolog is nagyobb volt, semhogy a muzsikában vá-

gathatott volna. A mint meglátta az orgonát, egyéb gondja se volt, mint hogy elbújjon beléje üldözői elől. Menten úgy is cselekedett. Az ilyen kis manó pompásan keresztül jut akár akkorka lyukon, a mekkorán egy kis leánynak a kis ujja se férne keresztül.

A méhek majd hova nem lettek bámulatukban, mikor nagy dérrel-durral a városba érkezve, szinét se látták másnak, csak épen annak a fiatal legénynek, ki az orgonáját nyaggatta az utcán, hát csak bele nyugodtak mégis és rossz kedvüen szálltak vissza rózsáik és jácintjaik közé, kik már ugyis eléggé unatkoztak kertjeikben és búsan várták vissza a mézhordó sereget.

De ekkor aztán valami nagyon furcsa dolog történt.

Az orgona, az eddig olyan siralmasan nyekegő orgona, soha nem hallott szépséges szép nótákat kezdett muzsikálni; ha azt hallották volna, hát azt hitték volna, hogy csupa fülemüle, meg tűzike, meg hajnalra daloló pacsirta vagyon benne, olyan csodálatosan zengő panaszokra, gyöngyös trillákra és kristálycsengésü hangokra kezdett! Valóságos tündérkalitka lett belőle. Ugyan mi érhette? . . .

Hát persze Puck, nem tudva mihez kezdjen abban az orgonában, melybe olyan jól elbujt, azt találta ki, hogy ő dolgozott a sípokkal; minden ember jól tudja, hogy ő, ki tavasztól őszig csupa

madárdalt hall, ügyesebbnél-ügyesebb ebben a mesterségben.

A szegény fiú maga bámult az eseten legjobban. Honnan is gondolhatta volna, hogy az ő orgonájában ilyen bűbájos hangok lehessenek! A kapuk alá, az ablakokba is mind kigyűltek az emberek és csak ámultak, hogy „Istenkém, édes jó Istenkém, de milyen szép!... Hallod azt a szépséges románcot?!... Hát azt!... Meg amazt!... Jaj, hova iegyünk, de szép!“

A legeslegzsugoribb is belenyult a zsebébe, krajcárt meg ezüstpénzt keresett a muzsikusnak; aranyat is bizvást adtak volna neki, ha aranyuk lett volna.

Az asszonyok és leányok pedig úgy találták, hogy az a fiú nem is olyan csúf fiú, mint azt az ember hinné! Csak jól meg kell nézni az üstökét, hisz olyan szép aranyos szőke, mint a napsugarak alá hajló kalász és bizonyosan hófehér bőr rejlik a rongyai alatt. Igy bizony. A mit jól esik hallanunk, kellemes az a szemeinknek is; a szivekhez közelebb az ut a füleken, mint a szemeken keresztü'.

II.

Az orgonásunk nagy hire csakhamar kinőtt a gunyhókból s a kis városokból. A legeslegnagyobb városokban is bőven emlegették; aztán hallani is akarták és aztán oda voltak érte. Soha, de soha

ilyen szépséges szerelmes zenét!... Mert most már gerlebúgás is vegyült a madár csicsergés közé. Olyan szép ünnepséget el se lehetett volna képzelni, hogy ő ott ne lett volna. Nagy kegyesen fogadta a meghivásokat s a báróéktól a grófékhoz látogatott el. Alig nyúlt az orgonájához, már kigyultak az arcok a csipkés legyezők mögött.

— Ah, édesem!... Lehet ennél mennyeibb gyönyörüség!

— Ugy-e?... Mintha a paradicsomban volnánk!

— Az angyalok hárfáin nem zenghet magasztosabb zene!

A mi orgonásunk innen-onnan már rájuk se hederitett s egy csöppet se találta soknak a dicséretet. Hozzá szokott a dicsőséghez.

De bezzeg rá nem ismertek volna most már a néhai vándor muzsikusra! Biborselyemből volt a ruhája, ezüst kapcsok szorították váilára a köpenyegjét és gyöngyökből meg drágakövekből volt a koronája, mert csak olyan gazdag lett, mint a milyen híres. Hajdanában rézgarasokat hajigáltak a süvegjébe, most térdenállva nyújtották neki az apródok urnőik ajándékait: aranytálakon csillogó szűz tallérokat s kérve kérték, hogy fogadná el hát ráadásul az aranytálakat is! És azok a szépséges asszonyok, a kiket úgy tett boldogokká, hogy kü'ön is játszott nekik, és csak azok adtak aztán neki még százszorta meg százszorta értékesebb ajándékokat.

Igy jutott hire a király-kisasszonyig, a ki menten kiadta a parancsolatot, hogy hivják föl az udvarba. A királykisasszony nem igen hitt a nagy hirnek, azért akarta hát hallani; nem hitte, hogy olyan csodálatos legyen az, a miként beszélték. De bezzeg nem telt belé négy szempillantás, úgy oda lett, úgy neki lelkesedett, hogy habozás nélkül kijelentette:

— Soha nem megyek én feleségül senkihez, csak ehhez a szép orgonáshoz!

Ez azonban eleinte sehogy se tetszett király édes apjának. Egy olyan nagy császár hogy is lehessen az apósa egy isten tudja honnan került ficzkónak, a kinek se apja, se anyja s a minap még az országuton koldult.

Történt azonban, hogy a király megbetegedett. Az volt a baja, hogy halálosan unta magát. Az orvosok összeültek s azt határozták, hogy csak a zene ha még meggyógyíthatná. Mit volt mit tenni, még is csak arra a csavargóra szorultak. Egyetkettőt alig szólt az orgonája, már olyan egészséges volt a nagy császár, hogy no! Akkor aztán oda se nézett többé a büszkeségnek s hálából feleségül adta a muzsikusnak a királykisasszonyt.

III.

Tán azt hiszik, hogy eddig van s már most tetézni se lehet a mi orgonásunk dicsőségét, meg boldogságát?

Dejszen akkor csalódnak!

Bizony igen, mert egyszer, mikor háboruba keveredett a király, a mi orgonásunk állott a hadsereg élére s az orgona olyan csatadalokat harsogott, úgy neki dobogott minden katona szive, hogy valamennyi generális bevallotta, miszerint ennek, bizony ennek köszönhették a diadalt. Az erdőben trombitáló katonáktól tanulta ezt meg Puck.

A népek nem is haboztak sokáig, megválasztották az orgonást legfőbb császárnak. Még az apósa is az ő hűbérese lett.

Soha annál dicsőségesebb és áldottabb császárkodás nem is volt a világon. Hogy a legnyomoruságosabb alattvalója is áldja a sorsát, hogy soha se kétségbeesés, se harag, se lázadás ne legyen, — elegendő volt egy-két nóta az orgonából s minden jó volt.

Hát persze, belátták, hogy a császári korona, az udvaronczokkal teli palota mind, mind csak csupa nevetség ekkora érdemekért, megtették hát Istennek azt, a kinek keveselték a császárságot. Alabastromból épitettek neki templomokat, meg piros márványból, melyekben mindig illatozott a tömjén és a melyekben leborulva imádták őt. A falakra, valamennyi oltárok fölé, képeket emeltek az orgonának és zsoltárokban dicsőitették.

Jutott-e valaha embernek dicsőség ekkora!...

És mindezen dicsőségek tetőzéseül meg volt az a gyönyörüsége, még az a semmihez nem fog-

ható gyönyörüsége is, hogy saját magának, esténkint, egyedül magának muzsikálhatott és a könnyei is kicsordultak belé, olyan boldog volt.

— No már most, — szólott egyszer Puck, — mintha már eleget kuksoltam volna ebben a kóterben! Ugy veszem észre, hogy elég volt a jóból!

Kitekintett s látva, hogy a méhek már nincsenek ott, — uczczu neki, ki a mezőkre s árkonbokron át, neki eredt a játékos ligetnek.

IV.

Az egész város nevette.

Ez, hát ez is muzsika!?... Hisz ettől még a tánczoló medve is megvadulna!... Soha ennél infámisabb valami nem gyötörte a füleinket!...

Nem, azt ki nem birták. Nem is birták. Ki az Istennel a templomokból, a császárral meg a palotából.

Allo mars! Ki! Ki innen! Egy, kettő!!...

Még a kukták is utánna eredtek a konyhából és kergették a szerencsétlent, a rézüstökön dobolva neki.

Abban bizott, hogy majd jobban megbecsülik a grófnéknál, meg a bárónéknál, kiknek az arczai úgy kigyultak a csipkés legyezők mögött. De alig kezdett hozzá:

— Oh! Oh!... Hát ez mi?

— Az ám, mintha az egész ország macskáit ide szabadították volna!

Aztán kikergették őt az inasok az utczára, előbb azonban lehasogatták róla a szép ruháit és ellopták zsebéből a pénzét.

Kétségbeesve, visszaindult a kis városokba, a hol valaha rézgarasokat, meg ezüst pénzeket is hajigáltak neki s a hol a lányok kigyűltek volt a kapuk alá, hogy jobban hallják.

De alig kezdett el muzsikálni nekik, a paraszt-asszonyok bedugták a füleiket s úgy iramodtak előle. Dobáltak ám, de köveket dobáltak rá.

Akkor aztán belátta, hogy vége hát, vége minden dicsőségnek, minden boldogságnak. Lerogyott az utszélre, rongyosan, kóczosan, mint hajdan, a nyomoruság idején, egyéb reménysége se maradt, csak a halál és annál keservesebb volt a sorsa, mert ha az orgonához nyult, olyan irgalmatlan, keserves muzsika volt az, hogy, Istenem! — ő maga is kétségbeesett tőle.

A három részeges.

I.

Egyszer volt három testvér. Együtt ballagtak az országuton és olyan boldogtalan volt mind a három, hogy már annál boldogtalanabbak nem is lehettek volna, mert ők voltak a matakiabeli király fiai, azt a királyt pedig épen a mult esztendőben verte meg egy háboruban, fosztotta meg trónjától és ölte meg egy másik király, a ki ott a környéken uralkodott.

Ha keserves egy szegény ember fiainak hajlék nélkül csavarogni az országuton hajnaltól estig, ugy, hogy Isten tudja hol alusznak majd a hideg éjszakában s még jó, ha vaczokhoz jutnak valamelyik padláson, — hát még mennyivel keservesebb az olyan finom nagy uraságoknak, a kik márvány palotákhoz voltak szokva, a hol annyi temérdek volt a drágalátos butor és a kik jó reggelig, lágy pehelydunyhákon, aranyos selyem paplanyok alatt, karmazsin bársony függönyök közt

szundikáltak, mig csak a csokoládét nem hozták nekik.

— Ez már mégis sok! — kiáltott a legöregebb és nagyot dobbantott a lábával, — én biz az ilyen életet ki nem állom tovább.

— No meg én se! — szólott a középső.

A legkisebbik meg se mukkant. Különben is olyan csöndes természetü volt örökké, lesütötte a szemeit s nappal a kis mezei virágokat, éjszakánkint meg a csillagos eget nézegette. Mikor még királyfi volt, akkor se nagyon szaporitotta ő a szót, órákig elbolyongott a park fái közt és Isten tudja hol járt az esze, mialatt a pacsirtákat hallgatta. Néha-néha egy kis kristály furulyát vett elő a zsebéből s azon utánozta a madárszót. De azok a gonosz emberek, kik a királyi palotát földúlták és kirabolták, bizonyosan elvitték vagy összetörték a kristály-furulyát is. Búsult érte nagyon. Szőke volt, törékeny és sápadt, olyan kékes-sápadt, mint valami sokat betegeskedett kis leány, a ki most lábbadozik.

— Ha arra gondolok, — folytatta a legöregebb, hogy milyen dicsőségesek és milyen tömény-telenül gazdagok voltunk . . .

— Ha arra gondolok, — szólt a középső, — hogy mennyi szép hercegkisasszony táncolt nálunk hajdan s milyen szép volt a mezitelen válluk, milyen aprók voltak a brokát köntös alól aranyos cipellőkben kilibbenő lábaik . . .

— Istenem, Istenem, a szivem hasad meg a kétségbeeséstől!

— A szemeimet égetik ki a könnyeim!

— Szerencsére, jutott az eszembe valami, hogy elfeledjük a hajdani boldogságot, meg a mai keserüséget.

— Ugyan mi? Beszélj szaporán!

— Hát nem tudod, hogy minden emlék, a legédesebb s a legkeserűbb egyaránt beléful a mámorba? Hányszor irigyeltem már az utcán tántorgó részeg embert! Kövessük a példájukat, édes testvér. Gyere, menjünk, ott a kocsma, hallod, hogy cseng a pohár!

— Az ám, de hol a pénz hozzá?!

— Két gyöngyöt találtam a mentém bélésében. Nesze, itt az egyik, a másik meg az enyim. Tán csak adnak érte néhány kancsó bort.

— Jó, hát gyerünk! Csak hogy én nem a kancsó ajkán akarom keresni a mámort!... Hátha akad ott a kocsmában néhány csinos fehérnép... Az asszonyok ajkáról iszom majd a feledést.

És mentek a kocsma felé, nem igen törődtek a legkisebbikkel, ki békésen ballagott az elhagyott országuton tovább s nézte az utszélen nyiló kis virágokat, mig rá nem alkonyodott. Ugyan mire gondolhatott? Összetörött kristály-furulyájára.

És este pedig fölnézett az égre, hol egymás után gyúltak ki a tündöklő csillagok.

II.

Ugy esett, hogy mind a két gyöngy nagyon értékes gyöngy volt és szerencsére épen egy zsidó kereskedő iszogatott ott a kocsmában, a ki megbecsülte, megvette és jó drágán meg is fizette mind a kettőt.

Akkor aztán, hogy ilyen jól teli tölt a zsebük, — az idősebb dehogy érte volna be a parasztoknak való csípős vinkóval. Bement a városba és aztán városról-városra, mindig oda, a hol a legdrágább bort mérték. Poharában sorra járt a mi jó: a sápadt aranyként csurranó pompás johannisbergi, — a láva forró lacryma-christi, — madéra és malvásia, a derék bordói, a rettenetes burgundi és a zordon juranszói. Aztán sor került a falernóira, a mastikaira és számoszira. Aztán hozatott karcsunyaku gömbüvegben chiántit, utána meg ciprusit, meg thalassabelit, mely akkor jobb, ha a bárka fenekén hűtik, meg téthalassonból valót, melyet csak tengervízzel keverve iszik, a ki a jót szereti. A napsugárból cseppentett tokait ugy szerette mint a tenedosit és miután megivott néhány palack romanéet, vagy saint-pourcaints, vagy garnachet, vagy lampsaqueot, vagy sabaillont, — nem vetett meg egy-két palack pezsgőt se, hisz olyan kedves az, mikor úgy habzik.

Igy bizony. Keresve se lehetett volna találni még egy részegest, a ki olyan istenigazában része-

ges lett volna, mint a királynak a legöregebb fia. És tántorgott az utcákon, se kalap, se köpönyeg nem volt rajta és énekelt torkaszakadtából.

A középső pedig, a ki csak olyan gazdag lett, hogy a gyöngyökön tuladtak, mint ő, persze nem érte be a durva kocsma-szolgálókkal, kik mezitelen karokkal, libegő fejkendőkkel járnak asztalról-asztalra, ágyról-ágyra. Sok városban, sok szép asszonyhoz jutott. Hej, hej!... Tépte róluk a suhogó fekete selymet, hogy annál hófehérebben villanjon elé a gömbölyü válluk és még pirosabbra szívta rózsás ajkaikat, hogy annál lángolóbbá piruljanak. Soha óra el nem rebbent fölötte a nélkül, hogy egy fiatal asszony úgy ne szólott légyen hozzá: „Szeretlek!“ Mert hát nem fösvénykedett ő. Tetszettek neki a barnák, aztán a szőkék, aztán meg a vörösek. Össze-vissza, hisz nem tudott volna választani közülök. Olyan volt ő ezen ölelő karok között, mint azok az itáliai szilfák, melyeket körülfolynak a dús fürteiket lógató szőlőindák. Utóbb még válogatósabb lett, a kaffer asszonyok közt iparkodott visszaszerezni a georgiaiak zamatját s egy mulathoz került, mielőtt a szőkéhez tért volna vissza. És birta, derekasan. Több aranyhaju leány volt nála éjjel-nappal, mint ábránd egy ifju szivében.

Keresve se lehetett volna találni még egy szerelmest, a ki olyan istenigazában szerelmes lett volna, mint a királynak ez a középső fia. És úgy

járt az utcákon, száz szebbnél-szebb asszony előtte, mellette, utána.

De se a legöregebbik, se a középső meg nem találta se a poharak, se az asszonyok ajkán a hajdani dicsőség s az elveszett királyság feledését, mert hát minden gyönyörűségből szomoru szivvel, keserü ízzel vagyon ébredés.

És ők komor hajnalokra keltek.

III.

Oda kerültek bizony megint fáradtan, unottan, megroskadva, vissza az országutra és még messzebb voltak a hajdani boldogságtól.

Elámultak, mikor egy bimbózó fa alatt a kis testvérükre találtak. Méhek zsongtak körülötte és gyönyörüség csillogott a szemeiben, gyönyörüség virult az ajkán.

— Hát te! — kiáltott rá a legöregebb, — te megvigasztalódtál?

A gyermek azt felelte:

— Igen.

— Hogy-hogy? — támadt rá a középső, — te már nem szenvedsz?

A gyermek azt felelte:

— Nem.

Akkor aztán azt kérdezték tőle:

— Hogy tudtad feledni a multat, a jelent, — az életet.

— Azt csináltam, a mit ti, — felelt ő, — a mámort kerestem. Azt keresem most is. Végnélkül való gyönyörüség az én életem. Mit nekem a trónjavesztett királyság, törődöm is én a kirabolt, fölégetett palotával! Bánom is én, hogy mi volt, mi van és mi lesz! Összetörött kristály furulyámmal se törődöm már, a mámor, az édes mámor szebb márványból rak nekem palotákat, szebb hercegkisasszonyokat táncoltat előttem és a válluk ragyogóbb, parányibb arany czipellős lábuk és zengzetesebb a park fái között zengett pacsirta szónál az ő zenéje . . . Nincs mámoritóbb mámor és soha vége ennek.

— Ah, micsoda bor lángja? . . . — kiáltott a legöregebb.

— Ah, micsoda ajk méze? . . . — kiáltott a középső.

— . . . teremt ilyen mámort? — kérdezék mind a ketten.

— Nincs olyan bor, nincs olyan ajak.

És mondá a gyermek, folytatván :

— Minden áldott reggel harmatgyöngyöket iszom én a sövény mellett viruló rózsa kelyhéből és minden édes este csillagsugarat az ég azurjára nyíló liliomból.

Istenitélet.

I.

Összeült a pokol törvényszéke.

De, a nélkül, hogy alapos értesüléseket szereztek volna annyi mindenféle ügyetlenséget beszélnek a mai világban a másvilági perrendtartásról, hogy valóban nem lesz fölösleges néhány jólértesült információval kezdeni meg a mondani valóinkat.

Mindenekelőtt korán se tessék hitelt adni annak a mende-mondának, — mely mint minden tévedés, persze képtelenül elterjedt, — hogy a jó Isten maga vesződnék az ujonnan érkezett lelkek elővizsgálati kihallgatásával. Van ő neki elég egyéb gondja! Ki dirigálná a sférák mozgását, ki szivná a mennyei illatokat, (hisz valamennyi csillag megannyi aranyból való füstölő,) ki hallgatná a mennyei karok zenéjét, — mind ez megannyi öröktől fogva való kedvencz szokása lévén a Mindenhatónak, képzelhetik, hogy nem pocsékolja az idejét a földi hüvelyeikből imént szabadult személyiségek fölmentésére vagy elitélésére, annál kevésbé, mert bizony csak alig-alig érdekes az, a mit azok összesze-vissza hordanak a mentségükre.

Persze, mindenekelőtt ártatlan valamennyi, mint a ma született fehér bárány! Olyan hevesen bizonykodnak, hogy az már elegendő a gyanura.

A fiatal asszonyok, kik — a támasztott vád szerint, — hét éjszaka közül ötöt vagy hatot olyan ágyakban töltöttek, melyekbe nem a hitvesi kötelesség hivó szózata vezeté őket, mennyre-földre esküdöznek, hogy teljes világéletük összes éjszakáin szeretett hitvestársuk hortyogását hallgatták és csudálták; élemedett férjek minden szentekre hivatkoznak, hogy nem, soha meg nem csipkedték a sötét folyosókon a szobacicusok gömbölyü combjait; egyéb férjek pedig, a fiatalabbak, igaz lélekkel állitják, hogy soha ők éjfél után kapatosan haza nem kerültek és frakkjuk vállán rizspornak nyoma nem volt! Oh, csak az a frakk volna ott a kezük ügyében, mindjárt meggyőződhetnék mindenki, hogy nincs, nincs biz azon semmiféle rizspor!

A tolvajok büszkén követelik: „Tessék kikutatni a zsebeimet!“... Nincs zsebük szegényeknek.

A boltos legények meghatóan ecsetelik önzetlen ártatlanságukat. Soha ők egy árva garast el nem csíptek a kasszából, dehogy csíptek volna, sőt inkább titokban odarakták reggelenkint azt, a mit kora hajnalban, bolt nyitás előtt kerestek, kavicsot törvén az országutakon.

Egyszer egy kegyetlen, szemenszedett gazember, látva a tejutról leszálló tizenegyezer szűzek egyikét, ki a nyakláncából kihullott gyöngyöt

indult keresni a Nagy-Medvéhez, — az angyal kezében lévő liliomszálra tekintve, igy susogott: „Ime ő az, a kihez én hasonlitok.“

Valóban, nem kivánhatja az ember az istentől, hogy ezt a sok szószaporitást mind végig hallgassa és meggondolatlanság volna vádakkal illetni őt, mivelhogy birói hivatalába helyetteseket alkalmaz.

A másvilági törvényszék a pokolban tartja gyűlését. De nem a régi, rossz hirü inquizitorok biráskodnak ma már. A mennyei alkotmány reviziója rég befejezett tény s az ujabb eljárás szerint a birák esetenkint neveztetnek ki, még pedig épen az elkárhozottak közül választatván, az esetenkint fölmerülő ügyekben való illetékességük gondos és körülményes tekintetbevétele után. A mindenható fölmenti őket pokolbeli kötelezettségeik alól egy-egy ülésszakra és mindenekfölött való méltányosságának számtalan tanujelét adja ilyetén alkalmakkor.

Minden jel oda mutat, hogy emez eljárás a leghelyesebb s eredményeiben is áldásos. A gazember lát legjobban a gazember veséibe. Igaz ugyan, hogy ez a gazemberekből szervezett törvényszék néha túlzottan szigoru az ő itéleteiben — hisz ez természetes, — de a jó Isten módját tudja annak is, hogy elejét vegye túlságos buzgalmuknak. Egy szelid természetü, jó szivü és szépen szóló arkangyalt szokott leküldeni, hogy az isteni irgalmat képviselje a tárgyalásokon.

II.

A jelen tárgyalás elnöklő birája Avinain volt s mellette szavazó birák: Papavoine és a sápadt Lacenaire. Jeles mákvirágok mind a hárman.

Egy embert és egy asszonyt vezettek elő, kiket gonosz gyilkosság terhelt s minden valószinüség szerint a gyehennai gályarabságot fogja kimondani reájuk a bíróság.

Jól lehet, nem vala a vádlottakon halandó testük, mégis, mint rendesen, megőrizték annak látszatát magukon.

Irgalmatlan látványt nyújtottak biz ők.

Vének, nagyon vének voltak, a hajuk olyan szennyes szürke, az orruk rezes, bibircsókos, az ajkuk lefittyenve, — külsejük visszatetszést szült még itt a pokolban is, a hol a csúfság a megszokott mindennapi látványosságok közé tartozik. Elül s hátul pupos volt mind a kettő és sánta; az egyik a jobb, a másik meg a balszemére kancsitott, — persze, hogy fiatal korukban se lehettek hát biz ők szebbek. Oh! micsoda pocsék gyerekekkel népesíthették be ezek az utszéli árkokat, a keritések alját a méhek s a pillangók rémületére!.

De hát halljuk a vádat.

Megtámadtak s halálra vertek egy bérlőt a házuk előtti uton. Aztán bestiális vadsággal marcangolták szét a holttestet. Az is meglehet, hogy itt-ott a fogaikkal is téptek belőle.

A bérlő, természetesen, a polgári perrendtartás utján iparkodott magának elégtételt s a törvényesen kirovandó fájdalomdíj révén méltó kárpótlást keresni, bizva benne, hogy így is könnyithet tán valamicskét azon a három-négy millió esztendőnyi purgatoriumon, melyet viszont ő kapott itt térszüke miatt ezuttal elő nem sorolható s ezen történettel semminemü összefüggésben nem levő privát ügyei miatt.

A vén asszony és a vén ember, a két förtelmes öreg nem tagadott s bevallották bűnüket, aztán pedig reszketve, alázatosan, alig észrevehetőleg intettek, hogy szeretnének egyet-mást elmondani a védelmükre.

— Ugyan minek? — szólt Avinain.

— Ugyan minek szaporitanók a szót! — szólt Papavoine.

— A dolog egyszerü, mint a kétszerkettő! — szólt Lacenaire.

De az Ur angyala, az irgalom képviselője kezet emelt, mondván:

— Azt hiszem, meg kell őket hallgatnunk mégis.

III.

A vén ember így szólt:

— Mikor legelőször találkoztunk, hetven esztendeje annak, egy májusi reggelen, Madeleine meg én, ott a völgyben, az orgonabokrok között,

csak megálltunk mind a ketten és nem tudtunk egy szót se, de egy árva szót se mondani egymásnak, — ő olyan szép leány és én is olyan csinos legény voltam.

A hallgatóság mozgolódni kezdett s egy-egy visszafojtott kacagás pisszenése hallatszott. Hogy is ne! Hisz ha még olyan fiatalon, de ez a két lélek maga lehetett a borzalom meg a csúfság

De az angyal igy szólt:

— Csönd! Hallgassatok.

A vén ember folytatta, mondván:

— Nem, soha rózsát nem láttam rózsábbnak mint a milyen az ő ajka volt, kék buzavirág szebben nem kék, mint a milyenek az ő szemei voltak. És azóta hányszor vallotta volt meg nekem ő is, hogy engem látva, különbnek talált minden embernél, szebbnek valamennyi embernél! Együtt tértünk be a városba s egy hónapra rá megesküdtünk. Nem tudom én azt elmondani, hogy milyen boldogok voltunk mi! Egymáséi voltunk s az a tudat, hogy egymáséi is leszünk örökké, maga volt a tavasz, a végtelen kék tavasz mi nékünk. Irigyeltek bennünket, tudtuk mi azt jól. Odagyültek a gunyhónk köré, kinevettek bennünket, kövekkel dobálták az ablakainkat és mikor templomba mentünk vasárnap, hallottuk, hogy csufolódnak rajtunk a hátunk mögött. Törődtünk is mi velük!... A rossz máju emberek! Az én asszonyom csak annyit mondott: „Eszi a méreg őket, hogy az én

emberem a legszebb ember a környéken!“ Én meg azt mondtam magamban: „Dühösek, hogy az én asszonyom a legszebb a világon!“ És aztán megmegálltunk az erdőben és megöleltük egymást.

— Mindez nem tartozik a dologra! — szólott közbe a sápadt Lacenaire.

Az angyal szólott:

— Hallgassuk!

IV.

Az öreg igy folytatta:

— Az volt a legkülönösebb, hogy csak úgy repült az idő fölöttünk, mi azonban folyton fiatalok maradtunk és szépek. Körülöttünk megvénült mindenki. Mi pedig, mondom, frissek és üdék maradtunk, mint a harmatos rózsa. Számlálgattam az ujjaimon s bizony nem tagadhattuk, hogy még is csak multak az esztendők. Negyven!... Aztán ötven, ötvenöt, hatvan és még több, még több!... De hát azért Madeleinenek rózsás volt az ajka s a mennyország kéklett a szemeiben. És ha rám nézett, láttam én azt az ő ragyogó szemeiben, hogy azért még mindig én vagyok a legszebb ember a világon!... De hát tessék, — itt vagyunk, tessék megnézni bennünket! Oh, ugy-e milyen szép az én édes asszonyom?!

Lacenaire jó keményen összeszorította az ajkait, nehogy hangosan kacagja el magát, — tar-

tott a birói dignitásra, — aztán csak megint beleszólt az öreg beszédjébe.

— Ismétlem, hogy mindez a legkevésbé se tartozik a dologra. A gyilkosság . . .

— No csak hallgassuk őt végig! — mondá az angyal.

V.

Az öreg tehát beszélt tovább:

— A gyilkosság pedig . . . Hogy az a bérlő, a kit megöltünk az uton! . . . Hát és bocsánatért esedezem, de . . . Ugy volt az, kérem, hogy egy este kint ülünk a gunyhónk előtt, én, meg az asszonyom, egy kis friss levegőt szívtunk, mert épen nagy meleg volt az nap, — hát jön arra egy ember. Mintha be is lett volna csipve, bocsánatot kérek érte. De bizony mi nem sokat törődtünk ő vele. Egymást néztük! . . . Beszélgettünk! . . . Megöleltük egymást. Soha az én szőke, piros ajku asszonyom szebb nem volt, mint épen hogy akkor és olyan odaadóan simult a keblemre, hogy a szivem repesett belé. Azt suttogta a fülembe: „Oh drága, szép szerelmem! . . “ Nagyot kacagott erre valaki mellettünk. Hát az az ember volt, megállt s úgy nevetett rajtunk, hogy majd kiugrott a bőréből. „Oh! Oh! ocsmány vén kandurja!“ Képzelhetik, hogy dühbe jöttem. „Oh, vedlett vén macskája!“ Madeleine rémülten sikoltott. De az a gonosz ember csak nem tágitott ám. Azt kiabálta,

hogy soha olyan undok, utálatos szörnyeket nem látott, mint mi, hogy szennyes szürke a hajunk, rezes az orrunk s úgy fityeg az ajkunk, mint a mosogató rongy. Kegyelmes biráim!... Ilyen cudar rágalmak hallatára, hogy is tudtunk volna már uralkodni az indulatainkon. Neki mentünk s bizony megöltük ott azt az eszeveszettet, ki nem látta, hogy fiatalok vagyunk és szépek!

— Tehát ennyi! — szólott Lacenaire. — A bizonyító eljárás rendben van, ők beismerik bűnüket, el velük a gályákra!

Avinain pedig:

— Ugy van, helyes, gályákra velük.

És Papavoine is helyben hagyta kartársai itéletét.

De az angyal, a vén házaspárhoz fordulva:

— Jőjjetek velem a paradicsomba, édes hiveim, jőjjetek velem s legyetek ott olyanok, a minőknek képzelitek magatokat. És helyesen cselekedtetek, megölvén azt a gonosz embert, ki csakhogy meg nem ölte bennetek azt, a mi becsesebb az életnél — a szerelmet és a szép illuzióit!

A Narcisz.

I.

Nagy volt a kétségbeesés az egész birodalomban, mivelhogy a király leányának maholnap éhen kellett halnia. Az bizony!... Éhen!

Mindenki azt kérdi majd, hogy eshetik ilyen sorsa egy király kisasszonynak? Hát nincsenek többé nyájak a legelőkön, ne lenne vad az erdőkben, gyümölcs a fákon s veteméuy a kertekben?... Vagy tán a szakácsok pusztultak el?... Ugyan micsoda szerencsétlenség eshetett ebben a birodalomban? Mi történhetett, hogy egy olyan nemes, olyan gazdag kisasszonynak hiányozzék az, a mit ritkán, ha nélkülözni kénytelen a gunyhóban lakozó paraszt, a putriban szigorgó koldus: -- egy falatka kenyér?

Oh dehogy! Lett volna ott kenyér, a menynyit csak kívánhatott volna, meg édes-mandulás sütemény annyi, hogy sok: egyet ha int, a világ legízesebb falatjai, halak, vadak, aranyos narancsok, bársonyos barackok alatt görnyedő asztalt teritettek volna eléje. De nem tudott ő, nem tudott

ez a királykisasszony megenni semmi olyasmit, a mivel halandó ember s asszony táplálkozik. A bölcsője köré gyűlt tündérek azt a sorsot szabták ki rá, hogy csupán csak frissen nyílt virágokkal, meg ezekre a virágokra szálló pillangókkal táplálkozzék egész életében. Már pedig két hét előtt akkora orkán kerekedett ebben a birodalomban, úgy elpusztított minden kertet, annyira tönkre tett minden üvegházat, hogy hasztalan kerestek akár csak egy parányi vadrózsa szirmot a király emberei.

Nem, nem találtak egyetlen egy szál jácintot se, egy szál jázmint se, egy szál szekfüvet, de még egy szál ibolyát se, sehol, semerre. Pillangóra meg még úgy se akadtak, elhordta azokat az orkán, a jó Isten tudja hova messze, tömérdek tengereken túl, ismeretlen országokba, a hol talán összetépett szárnyakkal, holtan hevernek most, mint a sárba hullott pelyhek.

Igy történt, hogy olyan siralmas sorsa került a királykisasszonynak. Sápadtabb volt a legsápadtabb virágnál, melynek egy szirma megmenthette volna az életét, mert meghal, meg, bizonyosan, ha csak néhány óráig éheznie kell még.

És miután akkor is eléggé nehéz természetü királykisasszony volt ő, mikor jól volt lakva, elképzelhetik, hogy micsoda patáliát csapott mostanság az ő kiasszonyainak, mikor azok be-benéztek hozzá és egy mákszemnyi kis virágocskát se tudtak vinni neki se mezőről, se erdőről.

II.

Azt mondottam volt, — és persze igazam volt, mondván, — hogy nagy volt a kétségbeesés az egész birodalomban, mivelhogy a király leányának maholnap éhen kellett halnia.

Rá nem ismertek volna a királynéra, úgy megőszült két hét alatt. A miniszterek pedig, a kamarások meg a hoppmesterek úgy neki keseredtek, hogy a szive esett meg az embernek, ha csak rájuk pillantott, — mert hát nem is igen illett volna, hogy a hoppmesterek, a kamarások és a miniszterek jókedvüek legyenek, mikor az állam feje búslakodik.

De hát a legmélyebb, a legkeservesebb keserüség még is csak egy kis apród szivét marcangolta. Ez a kis apród régen imádta már a király kisasszonyt, minden reménység nélkül. Most, ha arra gondolt, hogy meghal a királykisasszony, úgy kétségbe esett, hogy megszánta volna őt a legkegyetlenebb erdei tigris, meg, még a nagy hegységek sziklái is megkönyörültek volna rajta, ha a nagy hegységek sziklái vagy az erdei tigrisek látták volna.

Csak a királykisasszony szive nem lágyult meg. Nem, sőt ellenkezőleg. Szóval nem lehet azt híven elmesélni, hogy micsoda irgalmatlanságokat talált ő ki a szolgálatára rendelt kis apród szeki-

rozására. Ha ez egyet sóhajtott, ő már menten kacagott.

Este, mikor oda sompolygott hozzá a boldogtalan apród, hogy szolgálatára legyen, — a király kisasszony nem fordított hátat neki, — a mi nagyon irgalmas cselekedet lett volna, — dehogy fordított! Hanem jó mélyen a szemeibe nézett, leült és így szólt hozzá:

— Jó hogy jössz! Épen aludni készülök, kérlek, huzd le a harisnyáimat!

Aztán ott hagyta, gúnyosan mosolyogva és kisasszonyai is kegyetlenül kinevették a jó apródot. De hát ők nem voltak annyira hibásak, hisz ő beléjük nem volt szerelmes az apród.

Dacára a szivtelen bánásmódnak, ő megmaradt szerelmében a leggyöngédebbnek. Ha valaki azt találta volna mondani neki, hogy a királykisasszony kegyetlen, — haragos pirosra gyúlt volna az arca s megadta volna az illetőnek a magáét.

A mint látta, hogy mekkora halálos veszedelem fenyegeti a királykisasszonyt az orkán miatt, mely megölte a birodalom virágait és pillangóit, — nem habozott egy pillanatig se. Neki eredt a határnak, futott, futott, rózsákat, liliomokat, ibolyákat keresve, virágot, hogy enni valója legyen annak, a kit szeret.

De nem talált ő se, sehol se!

Azért csak hűségesen keresett tovább!

Valaki azt mondta a királykisasszonynak:

— Tudja fölséged, hogy a kis apród utrakelt? Reggelit akar szedni fölségednek!

Ő mosolygott s megvetőleg. Látni való volt, hogy nem szivesen fogyasztaná el azt a reggelit, melyet a kis apród szedne neki, — és így szólt:

— Éhes vagyok!

Az apród pedig, virágot keresve, bejárta az egész birodalmat. Leszállt szédítő mély árkokba, megmászta a legzordonabb sziklacsúcsokat, hátha mégis akad egy szál virágra, egy szál havasi rózsára valamely hasadékban, a jéghegyek között, — egy kis kék, egészen kék kis havasi rózsára s az épen elég lesz, hogy megmentse imádott urnőjének az életét!

De, nem, a legszédítőbb csúcsokon, a legrejtettebb árkok fenekén se talált egyetlen egy szál kis virágra se, olyan borzasztó volt az a gyilkos orkán.

Búsan tért vissza az udvarba.

— Tudtam jól, — mondá a királykisasszony, — tudtam előre, hogy nem hoz semmit! Hogy is bízhatják ilyen tacskóra egy királykisasszony gondjait.

III.

Ekkor, — hallva, hogy miket mondott urnője, — úgy elszorult, úgy fájt a kis apród szive, mintha egy saskeselyü csapott volna le éles karmaival erre a piros kis madárra.

Szenvedett a királykisasszony és még se tudott irgalmasabb lenni az iránt, ki gyógyulásáért mindenre képes volt. Érdemes így még élni?!... Hisz ő is meg fog halni!...

Az apród is halálra indult tehát, egy forráshoz futott, — mely mély volt és kristálytiszta víz volt benne, — hogy beléölje magát.

A forrás partjára érve, előbb jól megnézte, hogy vajjon nincs-e vagy egy szál lótusz benne, mert hisz egy szál lótusz épen elegendő lett volna a királykisasszonynak uzsonnára, — aztán a forrás fölé hajolt, hogy belevesse magát. Mégis habozott... Mert nem jó meghalni, mikor még olyan fiatal az ember és annyi, de annyi szép kisasszony van a világon.

Egy gondolata támadt.

Dohos, vén könyvekben olvasta volt, hogy élt valaha egy fiatal ember, a ki addig nézte magát a víz tükrében, mignem virággá vált... Ugyan miért ne történhetnék ez meg vele is?... Ha ő belőle virág lenne!... Elvinnék a királykisasszonynak!... És a királykisasszony élete meg lenne mentve!...

A forrás fölé hajolt és a víz tükrében nézte magát.

A víztükrében sokáig, sokáig nézte magát és egyszer csak belehullott a vízbe...

És alig hogy belehullott a vízbe, a királykisasszony egyik kisasszonya, ki néhány pillanat

óta ott sétált és leste, hogy mi történik, — egy szál narciszt talált a forrás partján, egy szál sápadt narciszt, mely ott fakadt a forrás partján és a kis apródból fakadt.

Hála a narcisznak, a királykisasszonynak módja akadt, hogy bevárja a legközelebbi ibolyanyilást. Az orkán megszünt és újra nyílni kezdtek az ibolyák a réteken, nyílni kezdtek a tulipántok is a kertekben és az orgona is bimbózott csakhamar a bokrok lombjai között.

És mégis elégedetlenkedett a király kisasszony. És mikor elmondták neki, hogy a kis apród meghalt érette és hogy virággá lett és mikor csillogó fehér fogaival mohón beleharapott abba a virágba, a narcisz sápadt szirmaiba, így szólt:

— Igen! Igen! Hát mit tegyek, meg kell ennem!... De valóban, nem valami nagyon jó ám ez a virág!

A sápadt testvér.

I.

Egyetlen leánya ő Azsia leghatalmasabb királyának. Elképzelhetik, hogy semmiben a világon híjja nem volt és mindene meg volt, ami egy fiatal királykisasszonyt boldoggá tehet. Csupa rózsainda futotta körüskörül a palotát, a melyben lakott és a nap besütött hozzá a rózsalombok között. Drága keleti szőnyegek boritották a szobáit és mikor fekete cselédjeire támaszkodva, kissé unottan, kissé fáradtan átlibegett szobáin, szép mezitelen lábai a selymes mohába süppedvék, mintha csupa csókon járt volna. Egész nap halk, bűbájos zene hallatszott a palotában, de a muzsikusok úgy el voltak rejtve, hogy soha nem lehetett őket látni és nem voltak utban.

Azt persze mondani is fölösleges, hogy voltak neki bőségesen drágakövekből vésett szekrénykéi és azok csuron-teli voltak csupa gyémántokkal, rubintokkal, zafirokkal, meg szebbnél szebb kincsekkel, a milyenekről más királykisasszony álmodni is alig mer.

A köntöseit talán mind csak tündérek szőtték, mert csupán az ispahani selyem, a kasmiri fátyol s talán az indiai szövet hasonlithatott egy kicsit azokhoz.

De ami minden szépnél szebb volt és a minek bizony nagyon örülhetett volna a leghatalmasabb ázsiai király leánya, az a kert volt, ott a palota körül. Az volt ám a csuda! . . . Soha ott egy csöpp eső az örökké kék égből nem hullott, ott a legeslegritkább virágok nyíltak, nagyszerüek és óriásiak, csak úgy duzzadtak és pompáztak és balzsam gyöngyözött a kelyheikből; ott az őserdők és sivatagok vadjai, az oroszlánok, a tigrisek, a párducok olyan szelidek voltak, mint a cirógatás alá lapuló cica — és ott, a szüntelen bimbózó virágokon, a bokrok közt sétáló és a pázsiton szendergő vadállatokon féktelen ragyogással ragyogott a legragyogóbb déli nap, aranyos volt minden: a lomb, a virág, az utak porondja és aranyos a mérhetetlenül messze láthatár.

II.

De mindezek dacára nem volt boldog ez a királykisasszony. Számtalanszor azon érték, hogy szomoruan üldögélt valamelyik sarokban és látni való volt, hogy unja magát, hogy sápad, sápad, akár ha egy piros rózsa fehér szint váltana.

Mind azt hitték, hogy valami titkos vágy

emészti, hogy rejtett bánata ván. De micsoda vágya lehet? Miféle bánat gyötörheti őt? . . .

— Én édes egyetlen leányom, — szólt hozzá Ázsia leghatalmasabb öreg királya, — mondanád te meg nekem, hogy mi lel? Hisz jól tudod, hogy milyen hatalmas a te édes apád és hogy egyetlen mosolyodért megtenne ő mindent! Ha nincs elég drágaköved, hát csak egy szót szólj nekem, meghóditom Golkonda és Vizapur birodalmait, hogy soha kárbunkulusnak, korálnak híjját ne lásd. Vagy tán férjhez mennél, édes lányom? Felelj, bátran, hogy halljam szived választottjának a nevét és esküszöm a magas egekre, hogy ahhoz adlak, legyen bár a legdicsőségesebb uralkodó trónjának örököse vagy akár annak a szegény favágónak a fattya, ki az erdő alatt fütyörészve szedegeti a száraz ágakat.

Vagy nem? Nem a házasságra vágyol? Talán azt találod, hogy a kertjeidben ragyogó nap fénye nem eléggé aranyos és sugarának a heve kevés? Csak szólj édes leányom, ne titkold apád előtt! Mert nyájakat áldozva és töméntelen templomokat épittetve az isteneknek, addig kérem őket, míg meg nem gyarapitják a kertjeidre áradó nap arany kincseit és sugarainak hevét, hogy te mosolyogj, én édes egyetlen leányom!

— Igen, édes apám, valamit szeretnék, vágyom valami után. De nem tudom, igazán magam se tudom, mit szeretnék! Meghalok belé, meglásd.

— Hogy-hogy !? — szólt a király, — magad se tudod, hogy mit szeretnél?

— Nem, — sóhajtott a királykisasszony, — fogalmam sincs róla.

Aztán fáradt nézéssel, lassu hervadt hangon, mintha álmában mondaná, mondá:

Csak úgy sejtem, hogy az valami fehér, sápadt lehet, a mit én szeretnék... Hogy ott van, messze, lent az az ismeretlen, ami után én vágyom, az a rejtelmes, a miért én kétségbe esem.

III.

Öreg tanácsadói tanácsára elhatározta az öreg király, hogy utra küldi egyetlen leányát. Hátha ráakad utközben ebben vagy amabban a királyságban arra, ami után olyan keservesen eped. Meg aztán jót tesz majd neki az ut is. A véletlen gyógyitja meg a búbánatos lelket.

Soha annál nagyszerübb karaván Ázsiában utra nem indult, mint amilyen a királykisasszony karaván ja volt.

Számtalan teve indult előre a bagázsiával meg az ennivalókkal és ezer selyembe öltöztetett rabszolga ment a tevékkel, a kik muzsikáltak ezüst sipokon és rózsafából faragott hárfákon, hogy szépen ringó lépésekben haladjon a karaván. Aztán nyolc fehér elefánt vitte a királykisasszony emeletes utazó kastélyát és mind a nyolc fehér ele-

fánt egyszerre lépett, mert úgy voltak már betanítva.

A kastély egyik ablaka mögött, a kristályüveghez szorítva homlokát, nézte a királykisasszony, hogy usznak el mellette a tájak, a városok és falvak! Istenem! mindenütt, mindenütt azuros kéken ragyogott az ég és napsugarak aranyozták be a házakat és napsugarak ömlöttek végig az oázisokon és napsugár szikrázott a puszták fövényében és napsugarak aranya porzott a távol láthatáron.

Ezért ugyan nem volt érdemes elhagyni azokat a kerteket, a hol ugyis mindenütt, de mindenütt pazar bőségben övé lehetett a kérlelhetetlenül ragyogó örök nyár.

És mikor tengerpartot ért a karaván és hajóra szálltak, akkor is velük maradt a nap, sugarai kigyúltak és ott égtek végtelen lángolással a mérhetetlen tenger arany mezőin és szikrázó aranyporral hintették be a hullámok taraját.

A királykisasszony kétségbeesett és napról-napra jobban kétségbeesett, reménység se igen maradt már, hogy feneketlen unalma gyógyulásra lelhessen.

IV.

De vihar kerekedett és hullámain utját vesztette a hajó. Dacára a kapitány ügyességének, dacára a legénység minden iparkodásának, vagy egy hétig hajigálták hullámról hullámra a rettene-

tes szelek. Mind azt hitték, hogy most, no most nyeli le fekete torkába az örvény.

Csak a királykisasszony nem rémült meg. Mert hát olcsó annak a halál, kinek remény nélkül maradt az élet.

Végre, nyolcadnapra kelve, lecsöndesedett a vihar.

Ugyan micsoda vidéken járhatott már akkor a hajó? Maga a kapitány se tudta volna azt bizonyosan megmondani. Annyit sejtettek, hogy valószínüleg észak felé hajtotta őket a szél, mert ott a láthatáron sápadt világosság derengett és mintha a halott nap árnyéka kelt volna hajnalra a hullámok közül, enyhe ezüstöt hintve maga elé.

Elnézte a királykisasszony azt a sápadt világosságot s mintha át akarná ölelni, úgy nézett feléje.

Aztán hirtelen:

— Oh! — kiáltott, neki hevülve, mámoros örömmel, karjait a messze partok felé terjesztve, — ott azoknak a hegyeknek a lejtőin, ott az enyhe ezüstös nap alatt, mi az, a mi olyan fehér, olyan titokteljes, az a soha nem látott, a mi úgy terjed, följebb és följebb be a halavány egekbe?

Az egyik matróz felelt neki:

— Hó az fölség!

Hó! Hó! . . . Téged akartalak én, te utánnad vágytam, téged szerettelek én, édes Testvérem.

És akkor, bármennyire azon voltak, hogy lebeszéljék szándékáról, — kiköttetett.

Ő ugrott elsőnek a sápadt partra és leborult a hóra, kiterjesztett karokkal ölelve bele és csókolta hülő ajkaival.

Aztán összerezzent és aztán nem mozdult többé.

Ott maradt fekve a fehér havon, mereven, mosolyogva, boldogabban, mint minden, aki él.

OSZK

A bátorság jutalma.

I.

A kis Acidalie, ki egy favágó leánya volt, számtalanszor hallotta, hogy van a világon boldogság, csak azt nem tudta, hogy hol találhatna rá. A boldogság bizonyára nem ott lakik, abban a rengeteg erdőben, ahol annyiszor csatangolt az apjával, görnyedő hátán tüskés ágakat cipelve és a hol mezítelen lábait annyiszor megvérezték a kemény göröngyök.

Azt se nagyon tudta ő, hogy ugyan milyen is lehet hát az a boldogság, de valami titkos ösztön sugta neki, hogy egy büszke tekintetü, gyöngéden mosolygó, szép fiatal emberhez lészen hasonló, a kinek csupa rózsaszinü vagy kék selyem, meg aranyos-ezüstös a ruhája.

— Hát én már soha meg ne ismerjem a boldogságot! — sóhajtott egy nyári reggelen, az erdei ösvény martján üldögélve. — A mult hónapban lettem tizenhat esztendős, már ha tovább késik, úgy se kellek én neki, mert hisz vén leány lesz belőlem.

És úgy elkeseredett, hogy az utszéli kavicsok is megszánták, a mi nagy eset, mert az ut-

széli kavicsok nem egykönnyen szoktak így elágyulni, inkább könyörtelenek ők, a mi nem is csoda, mert hisz folyton rajtuk taposnak s még csak nem is panaszkodhatnak miatta.

A kis Acidalie csak búsult, búsult az erdei ösvény martján.

Szerencséjére éppen ott a szomszédságban időzött a szent-János bogarak lakodalmán, egy jó tündér. A mint megesett az esküvő s összeadta őket, odalibbent a favágó leányához és így szólt hozzá:

— Ejnye babám, nem kell mindjárt úgy kétségbe esni! A boldogság soha sincs közelebb, mint éppen mikor azt hiszik, hogy messze jár. Nézd csak, mit látsz ott az ut tulsó felén? Látod azt a fiatal vadászt, ki mosolyogva szendereg ott a rózsabokor alatt? Az a király unokája: soha téged nem látott és mégis rólad álmodik most. Eredj át az uton, de sebesen és ülj le mellé. Majd ha fölébred, átöleli a derekadat s elvisz magával a palotájába, ahol te leszel minden hercegasszonyok közt a legboldogabb hercegasszony.

Aztán eltünt a jó tündér.

Acidalie pedig moccanni se tudott, úgy elámult azon, amit a jó tündér mondott neki. Soha, soha nem hitte volna, hogy létezzék a földön olyan szépséges szép, mint az a fiatal vadász, ki mosolyogva szendergett az ut tulsó felén a rózsabokor alatt. Arra a gondolatra, hogy az fogja át-

ölelni az ő derekát s az viszi el magával a kastélyába, majd hogy hova nem lett a nagy gyönyörüségtől.

De nem sokáig vesztegelt így tétlenül, hanem felgyűrve köntösét, hogy annál sebesebben futhasson, indult a boldogság után, mely ott várta őt az ut tulsó felén.

II.

Ugy ám! . . . De ebben az erdőben nemcsak jó tündérek voltak, voltak ott gonosz tündérek is. Hasonlitott ez az erdő egy kicsit az élethez, a hol szintén együtt jár a jó a gonoszszal.

Egy gonosz tündér, ki éppen ott a szomszédságban igazította egy házsártos pillangó pár válópörét, a mi leányunkhoz libbent, egy parancsoló mozdulattal megállitotta és igy szólt hozzá:

— Hohó babám, nem olyan könnyen megy az! Tán csak nem hiszed, hogy egy-két lépés és menten a boldogság karjai közé pihenhetsz? Az kellene még, egyéb se! Hisz akkor jobb sors se kéne az embereknél! De nem úgy biz a! Tudd meg kicsikém, hogy bajjal jár az s nem ma, de még holnap se leszel te minden hercegasszonyok közt a legboldogabb hercegasszony a király unokájának a kastélyában!

— Oh asszonyom, mit vétettem én életemben valakinek? Hogy kivánhatná egy ilyen szegény leány boldogtalanságát? . . . De meg nincs is nit

félnem Öntől. A jó tündér azt tanácsolta, hogy menjek át az ut tulsó felére, hát nincs hatalom, mely szándékomban meggátoljon!

— Igaz ugyan, hogy egyik tündér se szegülhet a másik tündér akarata ellen, de az, ki téged ótalmába vett, nagy hirtelenül elfeledte megmondani, hogyan juthatsz át az ut tulsó felére. Hát csak rajta, siess, fuss, ha tudsz, de nézd, látod oda föut azt a pókhálószálat? Látod, hogy reszket, libeg, alig-alig hogy látszik ott a szilfa csucsán át a tölgyfa ormára, — tudd meg, hogy azon kell végig haladnod, ha át akarsz jutni az ut tulsó felére!

Aztán eltünt a gonosz tündér.

Szivtelen kacagása végig borzongott az erdő sűrűségén s megreszkettek belé a fészkek lakói.

III.

Eleinte hinni se akart balsorsában Acidalie. Nekiindult, de hiába. Valami titokteljes erő tartotta őt vissza s nem tudott átjutni az ut tulsó felére. Egy lépést se tudott tenni, de csak még a karjait se tudta kitárni a boldogság felé, ki ott mosolygott egy rózsabokor alatt szenderegve az ut tulsó felén.

Ekkor aztán sirva fakadt.

Hát igaz?! . . . Csakugyan igaz! . . Nem ülhet a vadász mellé, hogy őt pillantsa meg, a

mikor most mindjárt fölébred? . . . És nem viszi őt magával pompás kastélyába, hogy feleségül vegye?

Könyes szemekkel nézte a szilfa csucsáról át a tölgyfa ormára vezető pókhálószálat. Istenem! . . . Olyan vékony volt, ugy reszketett, alig hogy látszott. Egy pillangó elszakithatta volna egyetlen szárnyrezzenéssel, egy virágpelyhet meg nem bírt volna. . .

Ha ő fölmászna a szilfára, ha csak a lábahegyével megérintené azt a libegő semmit, menten lezuhanna a földre, csontjait összetörné a kavicsokon és ott pusztulna vérben fagyban.

Mindegy!

Ez az egyetlen ut vezet a boldogsághoz, mely olyan közel van s mégis olyan távol. És ha száz halálon keresztül, mégis neki indul ő, a kicsi, törékeny, méhcsipésre sirva fakadó leány!

Fölmászott a szilfára, ágról-ágra kúszva, följutott a csucsáig s aztán a pókhálószálhoz ért. Oh, hogy félt! Hogy reszketett! De csak egy pillanatig habozott.

— Te, ki mosolyogva szenderegsz ott a rózsabokor alatt, szép ifju! . . . Én édes boldogságom te, Isten veled! . . . Isten veled! . . Nem ismerlek és meghalok érted mégis. . . . Isten veled! . . . Leesem, de nem kiáltok, nehogy megrémülj és bár ne lenne zuhanásom olyan hangos, hogy fölébresszen tégedet, ki rólam álmodol!

Aztán bátran nekiindult.

És azt hiszik, hogy lezuhant, hogy összetörte magát a kavicsokon? Oh dehogy!

Hozzá se ért a lába még a pókhálószálhoz, midőn a jó tündér, — mert csak ő tehette, — méltó jutalmául, piros pettyes csöpp katicabogárrá változtatta, a ki sebesen, sebesen tutott keresztül parányi lábacskáival, a pókhálószálon a szilfa csucsáról a tölgyfa ormára. És aztán mikor átért, piros pettyes csöpp katiczabogárból megint szép fiatal leánynyá változott és leült a vadász mellé, a rózsabokor alá és mikor fölébredt a király unokája, átölelte a derekát, mondván:

— Szebb vagy te, szebb mint az álmom! Akarsz-e, kis favágóleány, az én hercegném lenni az én kastélyomban?

Rokka mellett mesélnek az ő sorsáról a fonóban és jó öreg nénikék tanitják, hogy — hiába áskálódik ellenünk a gonoszság, mienk az a gyönyörüség, a mihez jussunk van, csak legyen elegendő bátorságunk, velünk a jó tündér s átjutunk, át a boldogsághoz, mely ott várakozik reánk az ut tulsó felén.

Az okos királykisasszony.

Fiatal legények, fiatal leányok, a jó Isten mentsen benneteket a nagy okosságtól!

Szeressetek! Szeressetek! Szeressetek!

És siessetek, hogy ne veszítsetek egy pillanatot se, mert gyorsan repül az idő s véle száll az elmult pillanat, a tavasz, a nyár . . . Ha akkor nem szeditek a rózsát, mikor virul, úgy járhattok majd, mint járt hajdan, a tündérek korában, Bagdad közelében, egy királyságban, a király legkisebbik leánya:

A szép, ki vágyott,
A szép, ki nem mert
Rózsát tépni
A kék mezőn.

Dal is van róla, de nem tudok belőle ennél többet.

De tudom és elmesélem, hogy járt a Bagdad közelében lévő királyság királykisasszonya, a ki nagyon okos volt.

I.

Az nap, hogy tizenöt esztendős lett, a folyó partján sétálgatván, egy mezőre ért, mely olyan szép volt és olyan csudálatos, hogy soha annál bájosabb mezőt nem látott. Szinte akkora volt, mint a világ és égszinü pázsit borította és lángoló piros rózsák virultak rajta és ezek a rózsák gyönyörüen ragyogtak és olyan illatos volt ott a levegő, mintha a Paradicsomból ringatott volna le a szellő oda ámbra-felhőket.

Mialatt a királykisasszony csak úgy ámult e gyönyörüségek láttára.

— Isten hozott téged, ki tizenöt esztendős vagy! — szólalt meg egy hang olyan dallamosan, akárha a bülbül madár énekelt volna.

Csöpp kis teremtés volt az, a ki így szólt egy bokor lombjai közül. Gyémánt korona volt a fején, aranyos fürtjei brokát palástjára omlottak. Tündér volt, persze, hogy tündér.

A tündér mosolyogva így folytatta:

— Ime hát abban a korban vagy, hogy nyitva előtted a kék mező s csak itt nyílnak azok a virágok, melyeket szedni érdemes. Isten hozott királykisasszony! De lennél bár egy favágó és egy mosónő leánya, csak úgy nyitva állana előtted ez az ut, mert hisz tizenöt esztendős vagy ma, a hajnali pacsirtaszó óta. Isten hozott! Gyere bátran, ne félj hogy rád szólnak, szedjed a rózsákat,

köss csokrot belőlük, hogy illatos legyen tőle egész életed, mert tudod-e, hogy hivják igazi nevükön ezeket a rózsákat! Gyöngédség, Csók, Mosoly és azok a félig nyilt apró virágok, kik megbújva huzódnak az azuros lombok alá, azok az első szerelem Pirjai.

Képzelhetitek, hogy örvendett a királykisasszony.

Ezekből a csudálatos rózsákból ő már most szedhet és vihet, amennyit neki tetszik! Szépen megköszönve a jó tündér szivességét, önteledten futott a lángolva viruló virágok felé és szedni akart belőlük, a midőn . . .

II.

. . . a midőn egy undok törpe, kopasz fejü, ősz szakálu csöpp vénség állott eléje s mankójára támaszkodva, köhécselve, köpködve igy beszélt:

— Hej! Hej! Hát már az a divat ma, hogy a fiatal kisasszonyok csak úgy egyedül kódorognak a mezőkön? Hát már nem akad a palotában semmi dolga a királykisasszonynak? Kotnyeles cselédekre ki ügyel? A fehér gúnyákat ki szedi rendbe az almáriumokban? A kamarában ki rakja polcra a befőttes üvegeket? . . . Fogadok, hogy esze ágába se jutott ma még a kisasszonynak utána nézni, nem feslett-e le a zsinór az édes apa királyi palástjáról vagy hogy nem akad-e stoppolni való a kis

trónörökös harisnyasarkán? . . . Az ám, jobb lesz rám hallgatni és szépen haza sétálni. A helyett, hogy itt ezeket a széditő szagu virágokat szedjük, csinosabb lesz ügyelni, nehogy a kukták megiszogassák a mártásba való bort!

— De bocsánatot kérek, a jó tündér megengedte nekem . . .

— Tudja is a jó tündér, hogy mit csinál! Bezzeg adna ő gyönyörü tanácsokat. Tessék ezennel tudomásul venni, hogy a kék mező rózsái a világért se azok ám, a miknek látszanak. Ugy messziről megkivánja őket az ember, annyi bizonyos; de csak tessék hozzányulni, tudom istenem odapörköli az ujjait! Mert iszonyu tüzből vannak ezek a virágok és keservesen megbánja, aki közéjük markol. Megmondom én az igazi nevüket: Keserüség, Kétségbeesés, Könny és még legkevésbé fájdalmasak az elveszett boldogság Emlékei.

III.

Képzelhetitek, mekkora zavarban volt a királykisasszony.

Mit hidjen most már? A tündér mondott-e igazat, vagy a törpe? Annak kell-e engedelmeskednie vagy emennek?

Oh milyen gyönyörüek voltak azok a virágok ott a kék mezőn. De hátha csakugyan olyan veszedelmesek, mint a milyen szépek?!

Nem tudta, mire határozza magát, hát szépen haza felé indult, hogy majd megfontolja a dolgot, tanácsot kér a dajkájától, szóval, hogy majd meggondolkozik.

Végre is mit kockáztat ezzel? . . . Holnap is rá ér, holnapután se lesz késő, hogy csokrot szedjen majd. Az égszinü kék mezőn a lángoló rózsák virulni fognak holnap is, holnapután is.

IV.

Sok nap elmult. A királykisasszony egyre csak gondolkozott. Sokért nem adta volna, ha kinai vázáit és japáni csészéit teli szedhette volna Gyöngédséggel, Csókkal, Mosolylyal és főként az első szerelem pirjaival, mindazokkal a szépséges virágokkal, melyeknek szedését megengedte neki a brokát palástu jó tündér. De félt, nagyon félt, hogy porrá égeti az ujjait, félt, hogy Keserüséget, Kétségbeesést, Könnyet és az elveszett boldogság Emlékeit hozza haza a kék mezőről.

Elmult egy esztendő, és utána a többi.

Meghalt a királykisasszony édes apja és a trónörökös lett királylyá.

Reggeltől estig nyugtalan volt a királykisasszony, búsult, helyét nem lelte sehol. Nem akart férjhez menni. Szegény királykisasszony, nem tudta magát elhatározni, mert hát így is keserves az, meg amúgy is. Hányszor ott könyökölt a

kastély ablakában és kitárta karjait a folyó mentén, a kék mező felé.

Hej, de a szürke szakálu törpe szavait nem tudta feledni. Ügyelt a kotnyeles cselédekre, a fehér gúnyákat gondosan rendbe rakosgatta az almáriomokban és a kamarában ő szedte sorban a polcon a befőttes üvegeket.

De végre, is egy forró nyári reggel zokogva tört ki, hogy nem, így nem tud élni tovább!

Hirtelen elhatározta magát és történjék bármi, lemegy a kék mezőkre és megköti azt a gyönyörü, azt a veszedelmes csokrot.

Neki indult egyedül a folyó partján.

V.

Valami nyugtalanitotta; hátha elhervadtak már a lángoló szép virágok!

Csakhamar meggyőződhetett róla, hogy nem, — ott virult a mező, mely olyan szép és olyan csudálatos, hogy soha annál bájosabb mezőt! . . . Szinte akkora, mint a világ és égszinü pázsit boritja és lángoló piros rózsák virulnak rajta és ezek a rózsák gyönyörüen ragyognak és olyan illatos ott a levegő, mintha a paradicsomból ringatna le a szellő oda ámbrafelhőket.

Örömtől dagadó szivvel, vágyaitól lihegve, futni kezdett a királykisasszony . . .

— Állj meg! állj meg királykisasszony! —

szólott reá a jó tündér, kinek gyémánt korona volt a fején és aranyos fürtjei brokát palástjára hullottak. — Már te többé nem léphetsz a kék mezőre, hol azok a virágok nyilanak, melyeket szedni érdemes. És lennél bár a leghatalmasabb uralkodó és a csillagok királynőjének a leánya, nem lészen többé utad ide, mert hisz oly régen mult az a reggel, a mikor tizenöt esztendős lettél a hajnali pacsirtaszóra. Hej! hej! Nézd csak meg magad, kérlek, a folyóban!

A királykisasszony a folyó tükre fölé hajolt és látta, hogy szürke a haja és a szemei fonnyadtak, mint a halott buzavirág.

— Isten veled, te, ki ötven esztendős vagy! — szólott bucsuzóul a jó tündér sirva.

És akkor lerogyott a királykisasszony a kövekre ott a folyó partján, a kék mező sövénye alatt és ott zokogott és keservesen sirt, hogy ő volt:

A szép, ki vágyott,
A szép, ki nem mert
Rózsát tépni
A kék mezőn.

A MK. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

TARTALOM.

Lap.

Tavaszi románc ... 1

MESÉK:

Puck az orgonában ... 97
A három részeges ... 105
Istenitélet ... 112
A Narcisz ... 121
A sápadt testvér ... 128
A bátorság jutalma ... 135
Az okos királykisasszony ... 141

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár